

2021

Літературне читання

Катерина Луцько
Оксана Круглик

Літературне читання

4

клас

Катерина Луцько
Оксана Круглик

4

Катерина ЛУЦЬКО, Оксана КРУГЛИК

Літературне читання

Підручник для осіб з особливими
освітніми потребами (Н 90)

4 клас

Схвалено для використання в освітньому процесі

Чернівці
«Букрек»
2021

УДК 821.161.2.09(075.3)
Л 87

*Схвалено для використання в освітньому процесі
(рішення експертної комісії зі спеціальної педагогіки
від 05 квітня 2021 року (протокол № 2))*

Зареєстровано у Каталозі надання грифів
навчальній літературі та навчальним програмам за № 6.0003-2021

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Умовні позначення:

— Завдання

— Помічник

— Розумник

— Грайлик

— Порадник

— Тест

Луцько К. В., Круглик О. П.

Л 87 Літературне читання: підручник для осіб з особливими освітніми потребами (Н 90) 4 клас. Чернівці: «Букрек», 2021. 160 с. : іл.

ISBN 978-966-997-040-4

УДК 821.161.2.09(075.3)

ISBN 978-966-997-040-4

© Луцько К. В., Круглик О. П., 2021
© МПП «Букрек», 2021

Любі школярики!

Ми, автори підручника, дуже хочемо, щоб ви полюбили книгу, навчилися не тільки швидко читати, а й розуміти прочитане, переказувати його, розмірковувати над змістом, запам'ятовувати...

А щоб вам було цікаво, дослухайтеся до нашої поради: уявляйте зміст вірша, оповідання, казки, як цікаве кіно, захоплюючий і повчальний мультик...

У подорожі сторінками підручника вам будуть допомагати вірні друзі.

Помічник розвиватиме здібності, навчить шукати відповіді на запитання, орієнтуватись у тексті.

Порадник завжди порадить, як краще впоратись із завданням.

Розумник навчить розмірковувати, думати, шукати потрібну інформацію, працювати з довідниками, енциклопедіями і сторінками у всесвітній мережі — інтернеті.

Грайлик залюбки пограється, і ви з радістю перетворите будь-який текст у виставу, мультик чи кіно. Саме з ним ви можете стати героями будь-якого твору, отримаєте задоволення від прочитаного.

Тож нехай подорож сторінками книжок подарує вам утіху, навчить добру й мудрості, любові до рідної землі, родини й довкілля.

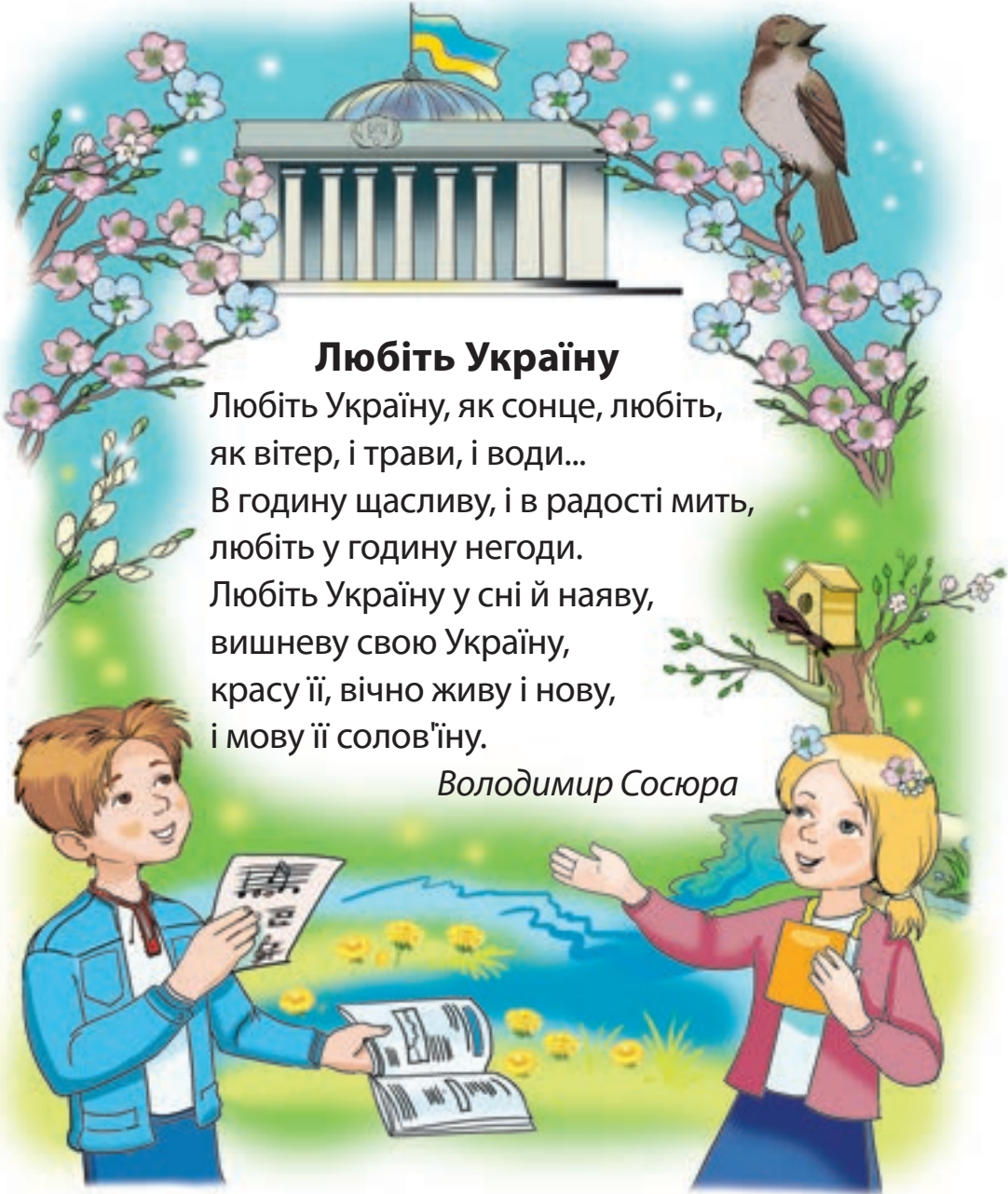
Автори щиро бажають успіхів!

Ми живемо в Україні

Прочитай спочатку самостійно, а потім разом з усіма. Відтвори складоритм вірша. Розповідай вірш у групі й поодинці.

Любїть Україну

Любїть Україну, як сонце, любїть,
як вїтер, і трави, і води...

В годину щасливу, і в радостї мить,
любїть у годину негоди.

Любїть Україну у снї й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вїчно живу і нову,
і мову її солов'їну.

Володимир Сосюра

Прочитай вірш разом з однокласниками. Читай і відбивай ритм мелодики вірша. Розповідай вірш із пам'яті.

Наша столиця

Чудовий день. Ясна пора.
Легенький вітерець повіяв.
На кручах сивого **Дніпра**
Стоїть столиця наша — **Київ**.
Квітує свічками каштан,
На хмарах грає позолота,
Ось **Володимир**, ось **Богдан**,
Он сяють **Золоті ворота**.
Летить у небі голуб-птах,
Над ним хмарки, немов пір'їни.
Тріпоче **синьо-жовтий стяг**,
Як вільне серце України.

Анатолій Камінчук

Яке місто є столицею України? На якій річці стоїть Київ? Назви і знайди на малюнках відомі пам'ятники Києва. Прочитай про них в енциклопедії або з допомогою дорослих знайди інформацію в інтернеті.

Навчайся монологічного й діалогічного мовлення. Розповідай спочатку для всього класу, а далі поділися враженнями з кимось із однокласників / однокласниць у парі.

Прочитай рядки про природу. Передай свої відчуття мовленням, жестами.

Прочитай першу частину (зачин або вступ). Що говорить народна мудрість про вербу? Прочитай другу й третю частини тексту. Розпізнай слухо-зорово, яку частину тексту читає учителька / учитель. Перекажи те, що ти зрозумів / зрозуміла з усного мовлення учительки / учителя.

Козацька матір

1. «Без верби і калини нема України», — так кажуть у народі. І справді — куди б ми не пішли, де б не милувалися красою ставків, озер чи річок — усюди верби над водою. Там, де вода, — там і верба.

2. Має верба свою історію. Ось послухайте. **Тікали** якось **козак**и з турецького полону. Голодні та знесилені, **йшли вони** ярами, дикими степами до рідної України. **Ідуть вони**, а попереду випалена трава та перекотиполе.

Ні їжі, ні води — хоча б крапельки! **Думають козак**и: «Невже ніде нема жодного джерельця, щоб спрагу вгамувати? Невже, стільки піщаних доріг пройшовши, доведеться тут загинути, не побачити милої України?» Тоді **один з козаків** дістав іконку Богородиці, яка висіла у нього на грудях на шкіряній мотузці, поклав її на розтріскану землю.

До глибокої ночі **молилися козаки** своїй покровительці козацькій — Покрові Божої Матері.

Звідки поверталися козаки? Що вони бачили?
Що вони відчували? На чию допомогу сподівалися козаки?

3. І ось раптом уранці **забило** з пісків несміливе чисте **джерельце**. Іконки не було, а замість неї **виросло** маленьке **деревице** з тоненькими, мов козацькі чуби-оселедці, листочками. **Напилися козаки** водиці, а деревице як оберіг взяли із собою в Україну. З того давнього часу **верба почала випускати** сріблясто-пухнасті котики. Вони нагадували чи то сльози козаків, чи то застигли крапельки чудодійного джерела.

З того часу верба завжди біля води росте. У народі її величають «козацькою матір'ю».

За Аліною Третьяк

Що побачили козаки вранці? Що вони зробили?

Розвивай мислення, мовлення, пам'ять. Випиши виділені слова (підмети і присудки) у стовпчик. Пошир їх, ставлячи питання до другорядних членів речення. Перекажи зміст тексту.

Розглянь малюнок на с. 6. Уяви й розкажи, що було на місці джерела й верби до того, як вони з'явилися. Хто поклав іконку? Як він це зробив? Що робили козаки?

Пограйтеся. Інсценуйте другу й третю частини тексту. Використовуйте мовлення, дії, жести.

З допомогою дорослих виконайте колективний проєкт «Верба в українській народній творчості».

Прочитай вірш разом з усіма, а потім — групами в особах. Відтвори зміст з пам'яті.

Журавлик

З далекого краю,
З далеких світів
Журавлик на крилах
Додому летів,
Минав океани,
Ліси і моря,
Вдивлявся крізь тумани:

— Чия це земля,
Чиї це долини,
Чиї це луги,
Чию це калину
Гойдають вітри?
Впізнав батьківщину:
— Моя це земля,
Моє тут гніздечко
І мова моя.

Леся Пилип'юк

1. Про кого розповідається у вірші? Звідки птах летів? Що він минав?
2. Що бачив журавлик крізь тумани й про що думав?
3. Що упізнав журавлик?

Пограйтеся. Перекажіть вірш своїми словами. Говоріть від імені поета і журавлика.

Поет Іван Малкович любить українську мову, любить кожного з вас і дуже хоче, щоб ви також шанували й берегли українську мову, щоб росли добрими й щасливими. Прочитайте його звертання.

Напучування (Свічечка букви «ї»)

Хай це, можливо,
і не найсуттєвіше,
але ти, дитино,
покликана захищати
своїми долоньками
крихітну свічечку букви «ї»,
а також,
витагнувшись на пальчиках,
оберігати місячний серпик
букви «є»,
що зрізаний з неба
разом із ниточкою.
Бо кажуть, дитино,
що мова наша — солов'їна.
Правильно кажуть.
Але зятям собі,
що колись
можуть настати і такі часи,

коли нашої мови
не буде пам'ятати
навіть найменший
соловейко.
Тому не можна покладатися
тільки на солов'їв,
дитино.

Іван Малкович

Чому Іван Малкович говорить, щоб ти захищав / захищала дві крапочки букви *ї* і місячний серпик букви *є* разом з ниточкою?

Які почуття викликає у тебе це напучування? Чому, на твою думку, автор каже, що не можна покладатися тільки на солов'їв?

Спогади про літо

Прочитай весь текст уголос разом з усіма, а потім — кожен мовчки тільки виділений текст. Розпізнай слухо-зорово виділені речення, які читає учитель / учителька. Відтвори їх з пам'яті.

Квітка сонця

На високому стеблі — велика квітка з золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. Тому й називають квітку соняшником. **Спить уночі соняшник, схиливши золоті пелюстки.** Та як тільки сходить ранкова зоря, пелюстки тремтять. То соняшник чекає сходу сонця. Ось уже **сонце викотилось із-за обрію.** Соняшник повертає до нього свою золоту голівку й дивиться на червоне вогняне коло. **Усміхається соняшник до сонця, радіє, вітає його:**

— Добрий день, сонечку, я так довго чекав тебе!

Сонце піднімається все вище й вище, **пливе по небу.** І **соняшник повертає за ним свою золоту голівку.** Воно заходить за обрій, і соняшник на прощання усміхається золотому промінню.

За Василем Сухомлинським

1. Пограйтеся. Передайте дії і почуття соняшника. Дійте за схемою і говоріть:

Я — соняшник. Який я? Я — соняшник уночі.

Я — соняшник уранці. Що я роблю, що відчуваю?

Чому Я — соняшник — радію?

2. Зобразіть дії сонця (викочується, піднімається, пливе).

3. А тепер одна група дітей грає роль соняшника, а інша — сонця. Зображайте дії і говоріть.

Для чого вирощують соняшник? Знайди інформацію про це у довідниках, енциклопедіях або в інтернеті.

Прочитай уголос текст частинами.

Іди, іди, Дощику

Нові чоботи

Купила мама Василькові гумові чоботи. Тільки взути їх нема як: сонячно, сухо. А Дощ іти не квапиться. Дрімає собі у тій хмарині, що зачепилася за верхівку тополі.

Пооглядав Василько чоботи, поприміряв та й подався до тополі.

— Дощику, — гукає, — іди, щоб калюжі були! У мене чоботи нові, хочеться походити.

А Дощик ніби не чує. Дрімає та й дрімає.

Що купила мама Василькові?

Що, на твою думку, засмучувало хлопчика? Чому?

Зобрази дії Василька з чоботами. Як ти розглядаєш обновку?

Квіти Мирослави

Вернувся Василько додому ні з чим. Ходить по двору, нудьгує. Зазирнув у квітник, а там чорнобривці та петунії, що учора сестра Мирославка пересадила, зовсім головки посхиляли, пов'яли. Знов побіг Василько до тополі.

— Слухай-но, Дощику! Мирославчині чорнобривці сохнуть. Виручай!

А Дощикові на хмарині м'яко, як на перині. Перевернувся він з боку на бік, солодко потягнувся. Треба полити. Так неохота ж...

Що хвилювало Василька? Чому Дощикові не хотілося поливати?

Зобразить дії Василька й Дощику.

Турботи Ластівки

Аж тут Ластівка сіла проти вікна.

— Ой, натомилася! — поскаржилась. — Треба гніздо ліпити, а на леваді сухо. Доводиться землю аж від річки носити...

— Біднесенька, — пожалів її Василько. — І тобі б оце Дощику... Може, ще раз його покликати?

Прийшов до тополі та й:

— Дощику! Вже й Ластівці без тебе скрутно.

Прочитай з однокласниками в особах. Що хвилювало Ластівку?

Дощик-сонько

— В'януть бабусині помідори й капуста, в'яне квітник у Мирославки, мої чоботи новенькі стоять без діла — все тебе чекає!

— Хай уже, — погодився Дощик. — Піду... коли-небудь.

— Не коли-небудь, а тепер іди! — просить Василько. Але Дощик заплющив очі і спить собі далі.

Що турбувало Василька? Що робив Дощик?

Закликання дощукі

Утретє вертається хлопець ні з чим. А на вулиці Мирославка з подружками.

— Чого ти, Васильку, похнюпився? — спитали малого.

— Та... не можу дощу докликатися...

— Ой, чи ти ж умієш його кликати?

— Чом не вмію? Іди, кажу, бо всі тебе чекають...

— Хіба так? — засміялася Мирославка. — Дощ он як треба кликати:

Іди, іди, дощукі,
Зварю тобі борщукі
В полив'янім горщукі,
Винесу на дуба,
Покличу голуба.
Голуб буде пити,
Дощик буде лити!

Мирославчині подружки й собі побралися за руки та заспівали:

Дощукі, дощукі, припусти
На бабині капусти...

А Маринка, що з Києва до бабусі приїхала, ще й такої завела:

Ой дощик, поливайнику,
Поливай, поливай,
Та і нас не минай!

Хто закликав дощ?

Вивчи закликання дощу напам'ять. Промовляй разом з усіма, дивися на губи дорослого, товариша чи подруги.

Візьміться за руки і закликайте дощ.

Дощик почув закликання

Дощик почув, з-за хмарини виглянув.

— Гарно ви співаєте! І танцюєте... Я теж так хочу!

Та як припустить! На городи, на левади, на прив'ялі квітки, на бабусині грядки... Чорнобривці враз ожили й головки попідводили, ластівка з радості злинула понад хмару. А чобітки гумові в хаті залишились. І хай собі. Калюжі теплі — по таких можна й босоніж!

За Зіркою Мензатюк

Кого почув Дощик? Що зробив Дощик?

Назви з пам'яті, що полив Дощик. Чи Василько одягнув свої нові чобітки? Чому?

Передай складоритмом закликання дощу. Хто просив дощ піти? Назви усіх за порядком. Говори замість них своїми словами.

Пограйтеся: хтось — Василько, хтось — Дощик, хтось — Мирославка, хтось — дівчатка, хтось — Маринка, а хтось — автор. Викликайте Дощик.

Про осінь і про мене

Прочитай текст частинами. Добери назву до кожної частини — це буде план розповіді. Перекажи кожную частину. Дай відповіді на запитання.

Осінь без смутку

1. Літо збігло швидко й непомітно. Але **листочки**, що росли на деревах, це помітили тільки тоді, коли **почали втрачати свій зелений колір**. Куди та чому він зникав — не знали.

Поки художниця Осінь розфарбовувала їх в інші кольори, вони з сумом дивилися в небо, зітхали, тихо перемовлялися поміж собою.

Листочки **згадували**, як їм усім було добре рости й шелестіти на гілках дерев, пити теплі краплини ранішньої роси, загравати з вітерцем, слухати спів птахів. А ще вдихати аромати літніх квітів, траві. «Однак тепер усього цього не буде, — **думали**. — Та й без свого зеленого кольору ми станемо нікому не потрібними. Навіть люди на нас дивитися не будуть».

Куди зникав зелений колір?
Хто розфарбовував листочки в інші кольори?
Коли листочкам було добре?
Що згадували листочки і про що думали?

2. **Одного ранку, прокинувшись від поцілунків сонячних зайчиків, деякі листочки помітили свої нові кольори: багряний, жовтий, червоний, вишневий, рожевий, фіолетовий. Вони стали ще привабливішими, яскравішими. Та недовгою виявилась їхня радість. З холодними днями, туманом, що не хотів довго розсіюватися, з відсутністю сонечка, яке часто ховали за собою сірі хмари і з яких, якщо не йшов дощ, то мрячила мжичка, листячко почало ще важче зітхати, опадати й сумувати, що більше не зможе своєю новою красою радувати людей. Бо хто з них, ідучи по них, буде дивитися собі під ноги?**

Чому листочки засмучувалися?

3. **Якось, лежачи на землі, листочки помітили хлопчика, який обережно ішов з батьками і, нахилиючись, підіймав листочки та складав їх в осінній букет.**

— Візьми мене до себе! І мене! Подивись, яке я барвисте! І я також красиве! — лунало звідусіль.

Хлопчик був готовий забрати всі. І хоч лише за деякими простягалися його рученята, зате усмішка не омилала жоден листочок. І від того, якою вона була щирою, ніжною, лагідною та без краплини смутку, світ ширшав, добрішав, а барви художниці Осені в осінньому букеті ставали ще золотішими.

За Олегом Погинайком

Прочитай короткий виділений текст. Розпізнай слухозорово, що читає учитель / учителька. Повторюй кожне речення. Дай відповіді на запитання:

1. Хто збирав листочки?
2. Для чого хлопчик збирав листочки?
3. Про що листочки просили хлопчика?
4. Від чого барви Осені ставали золотішими?

1. З ким ішов хлопчик?
2. Розкажи про його настрій. Кому він усміхався? Знайди і прочитай речення, де описано усмішку дитини.

Перекажи коротко зміст тексту. опиши природу влітку і восени. Назви відмінності.

Прочитай текст. Скажи, що робив жовтень. Дати відповідь на це запитання допоможе короткий виділений текст. Хто руйнує працю жовтня? Чому так трапляється?

Осінній господар

1. Осінь. Хазяйнує Жовтень скрізь, де не глянь. Одягнув золотом сади, ліси, парки і струшує додолю жовте листячко.

— Ну навіщо ж ти, Жовтню, розбираєш дерева? Залишив би їм це вбрання, воно ж таке гарне.

Та не слухає Жовтень нікого: знай, своє діло робить. І коли тільки він спочиває? Прокладаються люди рано — еге! Жовтень цілу ніч працював. Припорошив сріблястим інеєм дахи, укрит паморозцю землю, навіть маленькі калюжки сховав під тонким льодом. І сидить тепер десь, милується на свою роботу. І думає, що всім це до вподоби.

Звісно ж, ні!

2. Перший, хто **руйнує його працю**, — **красне сонечко**. Підіймається сонечко вище, вище. І вже гляньте: сліду від паморози не зосталося.

Не дружить Жовтень із сонечком: ховається кудись, тільки подих його чутно прохолодний. Радіють сонечку квіти, оживають листочки, навіть вилазять із-під кори комашки, що поховалися вже на зиму.

— Ой, як гарно на сонечку! — кажуть.

А Жовтень тим часом **прижене звідкись велику хмару**, **затулить та хмара сонечко і бризне на землю холодним осіннім дощем**.

За Юрієм Старостенком

Перекажи детально першу і другу частину тексту. Придумай назви до них. Можливо, ти виділиш більше частин. Тоді й назв придумаєш більше.

Розвивай мислення, здатність до планування. Як думаєш, яка погода буде наступного місяця? Чи так само буде сонечко пригрівати? Який одяг ти одягнеш? Чи усе ти приміряв, хлопчику? Чи усе ти приміряла, дівчинко? Для чого потрібно приміряти одяг?

Прочитай. Передай вірш складоритмом, запиши його схематично. Проговори вірш з пам'яті, дивлячись на схеми складоритму.

Ясне сонце не гріє

Ясне **сонце** не гріє,
Холодок повіва,
Засихає, жовтіє
На узліссі **трава**.
Небо хмуриться часто,
Потемніла **ріка**...

Щоб дощами упасти,
Плине **хмара** важка.
Осипаються **клен**,
Листя з дуба летить...
Лиш **ялинка** зелена
Серед лісу стоїть.

Грицько Бойко

Прочитай виділені слова і постав до них питання. З якими дієсловами ці слова пов'язані? Назви утворені сполучення слів. Запиши їх і доповни словами, які утворюють з ними словосполучення. Розкажи про осінь.

Пограйтеся. Зображуйте дії сонця, трави, неба, річки, хмари, кленів, дуба, ялинки. Показуйте і говоріть.

Розкажи, як ти ставишся до осені. Що тобі подобається? Можливо, тобі щось не подобається? Про що ти згадуєш? Про що мрієш восени, про що думаєш? Поділися своїми відчуттями, думками з друзями, рідними. Це допоможе тобі краще розуміти себе, свій настрій.

Прочитай спочатку текст повністю, а потім тільки виділений уривок. Читай і повторюй кожне речення з пам'яті. Розпізнай слухо-зорово, яке речення із виділених читає учитель / учителька. Старайся запам'ятати, хто і як готується до зими.

Хто як до зими готується

Ліс улітку був увесь зелений, а тепер берізки та клени жовті, осики червоні, а поміж ними ялиночки зеленіють.

Налетить вітер, зірве з дерев листочки, і закружляють вони в повітрі, наче метелики. Потім тихо-тихо додолу спускаються, землю ніби килимом укривають. А на гілках дерев із кожним днем меншає листочків. Далеко видно все навколо крізь облетілі, голі віти.

Дерева роняють листя, трава й квіти в'януть, сохнуть, а насіння їхнє на землю осипається, щоб наступного року навесні прорости й знову зазеленіти, зацвісти.

Тварини також до зими готуються: мандрівні птахи збираються в далекі краї, звірятка запасують у своїх коморах їжу, лагодять і утеплюють свої житла та самі одягаються в теплу зимову шубку. А комахи під кору дерев у різні щілинки ховаються.

Георгій Скребицький, Віра Чапліна

Щоб відповісти, як поведуться листочки, прочитай текст, виділений зеленим кольором. Перекажи своїми словами частину про листочки.

Що роблять трави, птахи і звірятка? Про яку пору року йдеться у тексті? Розкажи, що ти знаєш про неї.

Зображайте дії листочків і говоріть, що робите.

Прочитай вірш. Читай уголос по два рядочки і відтвори з пам'яті. Прочитай вірш разом з учителем / учителькою, друзями. Відбивай складоритм вірша і говори слова. Розпізнай слухо-зорово, який рядок читає учитель / учителька, товариш / подруга. Хто автор цього вірша? Вивчи вірш напам'ять.

Не щебече соловейко

Не щебече соловейко,
Не кує зозуля,
Весна швидко пролетіла,
І літо минуло.
Гай зелений вже жовтіє,
Листя опадає.
Мина тепло, мина добро,
Холод наступає.

Тарас Шевченко

1. Коли не щебече соловейко і не кує зозуля?
2. Коли жовтіє гай і опадає листя?
3. Яка пора року настає?

Перекажи зміст вірша своїми словами. Поміркуй про зміни у природі. Що змінюється у твоєму житті восени? Як ти одягаєшся? Що робиш упродовж дня?

Знайди з допомогою дорослих в інших книгах, в інтернеті малюнки про осінь. Опиши, що відбувається у природі восени.

Прочитай вірш разом з учителем/учителькою. Відбивай складоритм. Запиши складоритм до 4-х рядків тексту. Відтвори цю частину вірша з пам'яті. Розпізнай слухо-зорово, який рядок чи рядки вірша читає учитель / учителька, друг / подруга.

Ворота вирію

Вже переїхало з полів
Зерно у затишні комори,
І відчинились для птахів
Ворота вирію над морем.

Стоять останні теплі дні.
По селах справили обжинки,
І літо в нашій стороні
Тримає тільки павутинка.

Анатолій Качан

Розвивай мислення і мовлення. Склади речення з виділеними дієсловами. Міркуй так: **що переїхало з полів?**
Зерно переїхало з полів.

Розкажи про свої спостереження за тим, як закінчується літо. Які ти знаєш ознаки переходу літа в осінь?

Прочитайте разом уголос рядки:

І відчинились для птахів
Ворота вирію над морем.

Чи можна над морем відчинити ворота? Чому?

Казковий світ, і я йому радію

Прочитайте казочку усі разом уголос, а потім — кожен окремо тихо.

Про двох цапків

З одного берега йде до річки білий цапок, а з другого берега надходить чорний цапок. І той хоче через річку перебраться, і другий. А через річку кладка. Така вузька, що тільки один може перейти, а двом тісно. Не схотів білий цапок зачекати, поки перейде через кладку чорний, а чорний собі не схотів заждати, щоб перейшов білий.

Ступили обидва на кладку, зійшлись посередині та й ну один одного лобами й рогами бити! Бились, бились, та й скінчилося на тому, що обидва у воду попадали і потопились.

Михайло Коцюбинський

Зобрази схематично місток, кладку і двох цапків. Чому цапки попадали в річку?

Пограйтеся парами. Зобразіть дії цапків.

Яка причина такої поведінки цапків? Поясни. Чи можуть так поводитися люди?

Прочитай казочку разом з усіма вголос, а потім — кожен окремо тихо.

Дві кізочки

А дві кізочки — то були розумнішими. Стрілись вони на вузькій стежечці. З одного боку стежечки — глибокий рив, а з другого — висока та крута гора. Розминутися ніяк не можна.

Постояли вони, постояли, подумали-подумали, а тоді одна кізочка стала на коліна, перевернулась на бік, лягла на стежці і притиснулась спиною до гори. Тоді друга обережно переступила через неї, а та, що лежала, встала і пішла собі.

Михайло Коцюбинський

Зобрази схематично на папері або виготов з пластиліну, конструктора місток, кладку, тварин.

Пограйтеся. Зобразіть дії кізочок. Що думали кізочки? Як вони розминулися? Грайтеся парами й говоріть.

Порівняй дії цапків і кізочок. Зроби висновок.

Прочитай казку частинами. Дай відповіді на запитання. Перекажи казку удвох зі своїм однокласником / однокласницею. Дозволено доповнювати розповідь друга, чемно продовжуючи один одного.

Горщик каші

1. Жила собі одна дівчинка. Пішла вона в ліс за ягодами і зустріла там бабусю.

— Добридень, дівчинко! — сказала їй бабуся. — Дай мені ягід, будь ласка.

— Візьміть, бабусю, — каже дівчинка.

Поїла бабуся ягід і сказала:

— Ти мені ягід дала, а я тобі теж щось подарую. Ось тобі горщик. Досить тобі тільки сказати:

— Раз, два, три, горщику, вари! — і він почне варити смачну, солодку кашу. А скажеш йому:

— Раз, два, три, більше не вари! — і він перестане варити.

— Спасибі, бабусю, — сказала дівчинка, взяла горщик і пішла додому, до матері.

Як відреагувала дівчинка на прохання бабусі?
Чому бабуся їй подарувала чарівний горщик?

2. Зраділа мати цьому горщику.
І як не радіти! Без великих зусиль,
без клопоту завжди на обід смачна
каша готова.

Ось одного разу пішла дівчинка кудись із дому, а мати поставила горщик поперед себе і каже:

— Раз, два, три, горщику, вари!

Він і почав варити. Багато каші наварив. Мати вже наїлась, а горщик усе варить і варить кашу.

Як його зупиниш? Треба було сказати:

— Раз, два, три, більше не вари!

Та мати якось забула ці слова, а дівчинки вдома не було. Горщик варить та й варить.

Чому мати не могла зупинити горщик?

Розвивай свою пам'ять! Чому забудькуватість може нашкодити? Пригадай чарівні слова для горщика.

3. Уже вся кімната повна каші, і в коридорі каша, і на ганку каша, а він усе варить та варить. Злякалась мати, побігла по дівчинку, та не пройти їй через дорогу: гаряча каша річкою тече.

Добре, що дівчинка недалечко від дому була. Побачила вона, що на вулиці робиться, і побігла додому.

Насилу злізла на ганок, відчинила двері і вигукнула:

— Раз, два, три, більше не вари!

І перестав горщик варити кашу.

А наварив він її стільки, що той, кому доводилось із села в місто їхати, повинен був собі в каші дорогу проїдати.

Тільки ніхто на це не скаржився: дуже вже була каша смачна і солодка.

Брати Грім

Що треба було зробити, щоб потрапити з села в місто?
Чому ніхто не скаржився?

Порозважайтеся. Уявіть собі, як ті, що їдуть, їдять кашу з дороги, а щоб можна було проїхати — «проїдають дорогу». З чого вам хотілося б «проїсти дорогу», з яких смаколиків? Інсценуйте казку.

Що може трапитись, якщо про щось забудеш? Ти колись про щось забувала, дівчинко? Ти колись про щось забував, хлопчику? Які були наслідки цього?

Прочитай казку частинами. Дай відповіді на запитання до кожної з них. Запам'ятай зміст кожної частини. Розпізнай слухо-зорово, який уривок тексту читає учитель / учителька, товариш / подруга.

Котик і півник

Друзі-побратими

1. Був собі котик і півник. Та й побраталися вони. Котик, було, на скрипочці грає, а півник пісеньки співає. Котик іде їсти добувати, а півник удома сидить і хату доглядає. То котик йдучи наказує:

— Сядь же ти, півнику, на печі та їж калачі, а я піду по дрова, та як прийде лисичка, то не озивайся!

— Добре, добре, — каже півник, закриє хату та й сидить, аж поки котик вернеться.

Хто побратався? Куди ходив котик? Що він добував?
Що казав котик півникові? Як поведився півник?

Хитра лисичка і неслухняний півник

2. Навідала півника лисиця та й надумала його підманити.

— Ходи, ходи, півнику, до мене, у мене золота пшениця, медяна водиця.

А півник їй:

— То-ток, то-ток, не велів коток!

Бачить лисиця, що так не бере, прийшла раз уночі, насипала півникові попід вікном золотої пшениці, а сама засіла за кущем. Тільки що котик вийшов по здобич, а півник відсунув кватирку та й виглядає. **Бачить: нікого нема, тільки пшеничка попід вікном розсипана.**

— Піду-но я трошки поклюю. Нікого нема — ніхто мене не бачить, то й котикові не скаже.

Як лисичка обдурила півника? Про що він подумав?

Перше викрадення півника

3. Тільки півник за поріг, а лиска схопила його та й помчала до своєї хати.

А він кричить:

— Мій котику,
Мій братику!
Несе мене лиска
За кленові ліси,
За круті гори,
За бистрії води...

От котик почув, прибіг, відняв півника, приніс додому та й каже знов:

— Гляди ж, півнику, як прийде лисичка, не озивайся, бо тепер я піду далі!

Пішов.

Чому півник вийшов з хати? Що кричав півник? Повтори.
Що зробив котик?

Друге викрадення півника

4. А лисичка вже й біжить. Стук-стук у віконце:

— Півнику-братику, відчини! Як не відчиниш, віконце видеру, борщик виім і тебе візьму.

А півник усе:

— То-ток, то-ток, не велів коток! То-ток, то-ток, не велів коток!

От вона віконце видерла, борщик виїла і його взяла. Несе, а півник знову:

— Котику-братику,
несе мене лиска
по каменю-мосту
на своєму хвосту.
Порятуй мене!

План котика і порятунок півника

5. Котик поки почув, було вже пізно лиску доганяти. Біг-біг, не наздогнав. Вернувся додому та й плаче, а далі надумався, узяв скрипку й торбу та й пішов до лисиччиної хатки.

А в лисиці було чотири дочки та один син. Стара лисиця на полювання пішла, а дітям наказала за півником доглядати.

— Глядіть же, — наказала, — нікого не пускайте.
Та й пішла.

А котик підійшов під вікно та й заграв, ще й приспівує:

— Ой у лиски, в лиски новий двір
та чотири дочки на вибір,
п'ятий синко ще й Пилипко.
Вийди, лисе, подивися,
чи хороше граю!

От найстарша лисичівна не втерпіла та й каже до менших:

— Ви тут посидьте, а я піду подивлюся, що воно там так хороше грає.

Тільки що вийшла, а котик її — цок у лобок та в писану торбу! А сам знову грає:

— Ой у лиски, в лиски новий двір...

Не втерпіла й друга лисичівна та й собі вийшла, а він і ту — цок у лобок та в писану торбу! Так усіх чотирьох виманив. А синко Пилипко жде-пожде сестричок — не вертаються:

— Піду-но, — каже, — позаганяю, а то мати прийде, сваритиме.

Та й вийшов із хати. От котик і його — цок у лобок та в писану торбу!

А потім почепив торбу на сухій вербі, сам зайшов у хату, знайшов півника, розв'язав. Вони удвох усю лисиччину страву поїли, горщика з окропом вивернули, горшки-миски побили, а самі втекли додому.

Та вже потім півник довіку слухав котика.

За Іваном Франком

Який план склав котик, щоб порятувати півника?
Що робив котик? Чи порятував котик півника?

Поміркуй. Дай відповіді на запитання.

1. Чому котик плакав?
2. Що запланував котик?
3. Хто врятував півника?

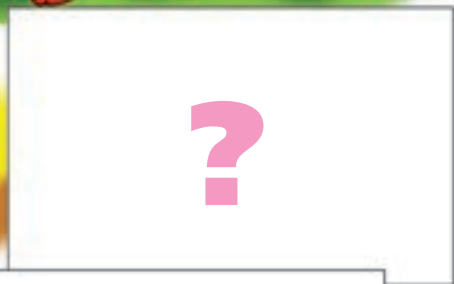
Чого навчився півник?

Пограйтеся. Будьте артистами. Передайте зміст частин казки діями і своїми словами.

Розглянь малюнки. Розкажи казку за малюнками. Ті події, які не зображені на малюнках, доповни розповідями про них.

Прочитай текст частинами. Перекажи спочатку першу частину, потім першу і другу разом, потім першу, другу і третю разом, а потім четверту і п'яту разом.

Хлопчик Горіхове Зерня

(Уривки з повісті)

Страх білченят

1. У темному лісі було собі озеро. Біля нього росли старезні дуби та верби. А над ним завжди стояв зелений туман і світився.

Коли пролетить якась пташка над самісінькою водою, то не страшно. Низом добрі пташки літають. А вгорі никає шуліка, чекає на здобич. Його найбільше боялися білченята, що жили в просторому дуплі найбільшої верби.

Але сумно білченятам у дуплі сидіти. Уже всяких ігор переграли, пісень переспівали. А й скільки вони тих пісень знають?

Матері ніколи їх навчати — ото тільки піснею заколисує.

Кого боялись білченята?

Хто літав угорі?

Хто літав низом, над водою?

Вибір няньки для білченят

2. Сумують білченята, аж похудли з нудьги. Хотіла мати знайти няньку для своїх діток — ніхто не зголошується. Стара сова не хоче над озером жити: сирості боїться, горлиця не хоче в дупло лізти, каже: якби це надворі. Як же надворі, коли тоді шуліка всіх дітей похапає? А чорної лелеки сама білка не схотіла: діти ще полякаються й увісні жажатимуться.

Сидить вона перед хатою і журиться. «А може: сойку попросити, хай поглядить малят, поки хоч трохи підростуть, щоб можна було з ними в ліс виходити?» Сойка таки розбитна — може й потанцювати і ким хоч заспівати. Та й собою гарненька. Побігла білка до неї — і та погодилась.

Серед яких пташок білка добирала няньку для білченят?

Чому не захотіла сова?

Чому не погодилася горлиця?

Чому не обрала чорну лелеку?

Кого мама-білка попросила бути нянькою для своїх малят? Чому?

Поведінка сойки

3. День чи два поняньчила сойка — білченята ожили, стали поправлятися. Усе ніби добре. Та помітила мати, що в коморі не стає горіхів. Отакої! Де ж вони діваються? І взялася простежити.

Уранці білка, як завжди, пішла на полювання. Згодом вернулася й засіла коло хати в гілках, що її не видно було. Чує, сойка мовить білченятам:

— Ви трохи поспівайте, а я зараз прибіжу.

Малі граються, а вона — до комори.

Бачить білка: сойка взяла один горіх під ліве крило, другий під праве, труснула пір'ячком, оглянула себе, так наче й немає нічого в неї, і виходить обережно з хатки. Туди зир, туди зир — нікого, та й пострибала по гілках до себе додому.

— Ах, он ти яка! — сказала білка й вискочила із засідки. — Тобі мало, що я даю, так ти ще й крадеш? Щоб тебе і сліду більше тут не було!

— Потрібні мені твої горіхи, — пирхнула сойка й полетіла.

Що помітила мама-білка? Що її насторожило?
Що вона зробила? Як повелася сойка?
Виділи слова автора, слова сойки і слова білки
у двох останніх репліках.

Пограйтеся. Створіть п'єсу. Промовляйте слова автора, зображуйте дії білки і сойки.

Хлопчик Горіхове Зерня

4. Сидить білка на гілці та й журиться. Ще гнів її душу крає: «**Довірила ж добро, а вона бач яка**».

Коли це чує — стогне хтось унизу. Прислухалася — справді стогне. Обережно збігла на землю. Ніде нікого. Тільки **горіх лежить**, один із тих, що впустила сойка.

— Кому тут болить? — спитала білка.

— Ой, ооой... мені, — обізвався горіх.

— Тобі?

— Мені.

— Усе одно мої білченята тобою поснідають. То й увесь біль минеться.

— Не лущ мене, білко. Я твоїх дітей доглядатиму.

— Ти?

— Я.

— Ти ж горіх. Як ти доглядатимеш?

— Я не горіх. **Я Хлопчик Горіхове Зерня**.

— Який же ти хлопчик, як у тебе ні очей, ні ніг, ні рук?

— **Є в мене руки, ноги. Є в мене й очі**.

— І ти мене бачиш?

— Бачу.

- А що я зараз роблю?
- Хвостиком ворушиш.
- А тепер?
- **Лапкою умиваєшся.**
- А чого ж я не бачу ні очей твоїх, ні ніг, ні рук?
- А мене не всякий побачить.
- А хто ж тебе може побачити?
- Той, хто нікому ще зла не вчинив. Наприклад, твої діти.

- А я хіба кому зло чинила?
- Так.
- Ніколи в світі!
- А скільки моїх братиків живцем заїла?
- Ти ще скажи, щоб я і мої діти з голоду гинули або тріски гризли.

— Ні, я цього не скажу. **Ті горіхи, що вже впали, можеш їсти скільки захочеш, живих тільки не чіпай. Бо їм дуже болить. Ооой... ооой...**

- Дуже забився?
- Забився.
- Чим же тобі зарадити? Може, й справді в пригоді станеш, коли такий цікавий...

Узялася білка горіха котити, а він важкенький. Обома лапками пхала, по землі котила, на гілку викочувала, до хати прикотила.

Чому журилася білка? Про що розмовляли білка з горішком? Як горіх доводив білці, що він бачить? Зобрази дії білки і відповіді горіха. А як можна зрозуміти, що горіх чує?

Які горіхи можна їсти? А чому не можна їсти ті, що на дереві?

Радість білченят

5. — Хлопчик, хлопчик, — застрибали білченята, коли мати вийшла.

— Так, Хлопчик. Хлопчик Горіхове Зерня.

— Зерня! Зерня! З горіха! — раділи білченята.

— Не з горіха, а Горіхове. Я — Горіхове Зерня. Хлопчик я.

— А які в тебе очі блакитні!

— Атож, блакитні. Бо я на вершині горіха ріс, цілими днями у небо дивився, блакиті з нього набирався.

— То ти під самісіньким небом ріс?

— Може, й не під самісіньким. Але просто неба. Між нами ніхто не стояв. Я міг прямо із небом розмовляти, про все-все його запитати. Воно так щиро й довірливо дивилося в душу мою.

— Небо! Небо! А ми зможемо коли-небудь із небом розмовляти?

— Хіба що як виростете. Із дупла не порозмовляєте.

— А коли ми виростем?

— Незабаром. Незабаром.

— І в нас будуть такі блакитні очі?

— Як будете з небом розмовляти.

— Як хочеш, щоб у тебе очі стали блакитні, треба щоб вони вбирали красу білого світу: красу квітів, і хвильок, і листячка, й неба... Щоб їм було приємно.

За Дмитром Чередниченком

Чому зраділи білченята?

Розгляньте квадратики, які допоможуть вам пригадати зміст розповіді. Усно перекажіть ті епізоди, які не зображені на малюнках. Намалюйте один із них у зошиті.

Якого кольору були очі у Хлопчика Горіхове Зерня? А якого кольору очі у тебе?

Чи важливим, на твою думку, є колір очей? А що важливіше? Які риси характеру важливі для людини?

Спробуй описати себе. Чи білочка могла б узяти тебе до себе няньчити її білченят? Чому?

Прочитай виділені слова і словосполучення. Зверни увагу на виділене речення. Як ти думаєш, про що це оповідання? Чому ти так думаєш? Доведи. Читай текст частинами. Відповідай на запитання.

У Палаці Чарівних Казок

(Уривок з оповідання «П'ятірка з хвостиком»)

Зовнішній вигляд будівлі

1. Неподалік од Вежі Сміху височів палац. Зубчасті стіни його були прикрашені безліччю різноманітних химерних фігур. На даху, на самому вершечку, сиділа **прекрасна царівна**, а біля її ніг звивався і сповзав униз по стіні Змій Горинич.

Коцій Безсмертний підпирав головою балкон, на бильцях якого лежали **русалки**. Вікна палацу були ніби величезні **очі дракона**. На підвіконнях, розчепіривши крила, застигли сови та кажани. А біля входу, вищирившись, сиділи сірі вовки, і сам вхід був роззявленою пащекою якогось неймовірного страховиська.

Та **Веснянка** зовсім не відчував страху, бо зразу було видно, що всі фігури не живі, а мармурові, до того ж іще й кумедні. А смішне ніколи не буває страшним.

Оце й був Палац Чарівних Казок.

Про яку будівлю говориться в тексті?
Прочитай речення-відповідь.
Намалюй свій малюнок за змістом тексту.

Що хлопчик побачив усередині палацу?

2. Хлопчик увійшов у палац й одразу відчув себе як удома — стільки давніх знайомих побачив він. Тут жили герої всіх казок, які тільки є на світі. Усередині було дуже світло, просторо й сонячно. Добрі феї і чарівниці сиділи побіля вікон у м'яких зручних кріслах і гаптували диванні подушечки — як звичайні бабусі.

Аладдін біля столу чистив зубним порошком чарівну лампу.

На балконі біля розбитого корита сиділи **дід і баба**. Баба прала в кориті, а старий рибалка годував золоту рибку, що плавала в акваріумі. На підвіконні лежав і грівся на сонечку **Кіт у Чоботях**. З двору чулися галас і крики. Там **тридцять три богатирі** грали у футбол.

Хто що робив? Що чулося з двору?

Що Веснянка побачив поза палацом?

3. Тут же на спортмайданчику **Котигорошко** боровся з **Альошею Поповичем**, а **Ілля Муромець** і **Добриня Микитич** піднімали величезні гирі.

За спортивним майданчиком, у саду на травиці паслися **Гидке Каченя**, **Куручка Ряба**, **Золотий Півник**, **Солом'яний Бичок** та інші герої казок.

Що казкові герої робили на спортивному майданчику? У саду?

Дитяча кімната

4. Веснянка оглянув увесь палац і під кінець завітав до Дитячої кімнати. Вона тільки так називалась — кімната. Насправді це був величезний розкішний зал з колонами. Тут було гамірно й весело, як у дитячому садку. **Буратіно**,

Хлопчик Мізинчик, Івасик Телесик грали в якусь цікаву гру. Здається, у шпигунів. Червона Шапочка, Дюймовочка, Снігуронька та інші дівчатка бавилися ляльками.

Веснянка здивувався — невже казкові герої теж вчать-ся у школі? Так, виявляється, у Палаці Чарівних Казок була спеціальна школа, де вчилися казкові діти. Їх учили там, як поводитися в різних казкових випадках. Було багато спеціальних наук, які необхідно було знати маленьким казковим героям.

Як розважалися казкові герої в дитячій кімнаті?
Що здивувало Веснянку?

Куди зникали герої казок?

5. Веснянка помітив, що раз у раз хтось із героїв зникав, а незабаром знову з'являвся. Це вони літали брати участь у казці, яку саме в цей час читала якась бабуся своєму онукові чи онуці. Коли казка закінчувалась, герої поверталися.

Довго ходив Веснянка в Палаці Чарівних Казок і за весь час не зустрів жодного злого чаклуна чи відьми. У замку жили тільки добрі герої казок. Веснянка спитав дядечка Яся, чому це так.

І той йому пояснив.

Чому зникали герої казок? Коли вони поверталися?

Що зробили сонячні зайчики?

6. Виявляється, сонячні зайчики давно знищили на землі всіх людоїдів, злих чаклунів, відьом і чортів. Залишили тільки зовсім небагато — для казок. Але, щоб і ці не могли коїти зла, сонячні зайчики замкнули їх у підземеллі, що було під Палацом Чарівних Казок. Там вони й сидять за ґратами.

Коли комусь із них треба брати участь у казці, сонячні зайчики відводять його куди слід. А коли казка закінчується — забирають назад. Отже, зовсім неможливо, щоб якийсь недобрий герой сам по собі вільно розгулював по землі. Вони існують лише в казках.

У Веснянки від вражень аж голова йшла обертом. Ще б пак!.. Спробували б ви побувати в гостях у всіх казкових героїв одразу!

За Всеволодом Нестайком

Куди поділися злі чаклуни?
Коли вони з'являлись і коли зникали?

Пригадай знайомі казки, пов'язані з героями, про яких ідеться в тексті. А про яких героїв тобі ще потрібно прочитати?

Інсценуйте казку, зміст якої ви пам'ятаєте. Говоріть від імені героїв.

Прочитай текст частинами вголос, а потім кожную з частин разом з усіма. Опрацювай частини тексту поступово.

Чудове чудовисько

(Уривок)

1. Минали дні. За днями минули тижні, й ось уже цілих два місяці сплигло, відколи Чу (Чудовисько) з'явився у школі. Час ішов, а нових подяк у Чудовиська так і не додалося. Не тому, що він не зробив за весь цей час нічого доброго, просто учні та вчителі спочатку трохи насторожено ставилися до такого незвичайного третьокласника. Та з часом у школі звикли до Чу, до кольору його кожуха, до синіх горошків і навіть до рюкзака-самовара. Та й сам він при звичаювався до навчання. Щоправда, деякі батьки, дізнавшись про чудовисько в школі, погрожували забрати своїх дітей до інших шкіл, однак, побачивши, що Чу безпечний, вгамувалися. Їхні сини та дочки також ні за які бублики не погоджувалися йти з єдиної у країні, а може, й у цілому світі, школи, у якій навчається справжнє чудовисько.

2. Як і всі учні, Чу сидів на уроках, уважно слухав розповіді й пояснення вчителів, а вечорами, сидячи при каганці у своєму курені, старанно виконував домашні завдання з математики й української мови.

Що ти дізналась / дізнався про Чу з першої і другої частин?

3. Часто-густо вони розв'язували задачі, виконували вправи чи заповнювали географічні карти вдвох із Сонею у неї вдома. Так було веселіше. Спершу Чу потребував сторонньої допомоги, коли чогось не розумів. Соня з радістю допомагала другові. Поробивши уроки, друзі гралися з Томом та привчали його їсти котлети й сардельки.

З ким Чу подружився?

4. До школи Чу ходив охоче. Не те, щоб йому були дуже до вподоби заняття, — ні. Найбільше Чудовиську припали до душі **відвідини буфету**. Не було такої перерви, щоб Чу не навідався до чарівного віконця на другому поверсі, в яким він неодмінно знаходив смачну здобу й тьотю Мотю.

На якому поверсі був буфет?
Що Чу найбільше подобалось у школі?

5. Буфетницю Чу **полюбив з першого медяника**, і то дуже міцно.

Щоправда, деякі чорні язики подекували, що тьотя Мотя просто боїться Чу.

Чу завжди допомагав буфетниці розвантажувати фургон з дерев'яними ящичками свіженьких, ще теплих ласощів. Однак буфет — не єдине, що приваблювало Чудовиська у школі. Уроки він теж любив. Дуже дивувався, коли дізнавався на них щось таке, про що раніше гадки не мав, — радів, неначе дитина, коли вперше зумів прочитати по складах своє прізвище: Пи-ли-а-си-ти-лі-не-ни-ко. Чу пояснив Соні, що серед чудовиськ мало хто вміє читати, писати чи рахувати — лише дуже мудрі. Чу вирішив теж зробитися дуже мудрим, тому старався з усієї сили.

Коли Чу полюбив буфетницю тьотю Мотю? Поясни вислів «з першого медяника». Що ще у школі подобалось Чу?

6. Щоправда, йому *інколи* заважало старе, лісове, в прямому значенні слова, жахливе виховання.

От і сьогодні воно дало про себе знати.

На природознавстві Маргарита Семенівна розповідала про Землю.

— Отже, діти, польський учений Коперник довів, що Земля крутиться навколо Сонця й навколо своєї осі, діти.

— Як це — крутиться? — не повірив Чу.

— Як карусель, Пластиліненку, як карусель.

— Не може бути, — заперечив Чу.

— Чому не може? — брови над великими окулярами Маргарити Семенівни вигнулися знаками питання. — Може.

— Тоді чому ж ми всі не падаємо?

— Пластиліненко! Я тебе попереджала! Ти не в Гімалаях і не в лісі! Поводься пристойно, — обурилася вчителька. — До чого тут те, що ти сказав?

— Якби Земля безперестанку крутилася, як карусель, нас би всіх давно знудило і ми б давно всі отут попадали, — спокійно пояснив Чу. — Це ж зрозуміло. І як це такий очевидний факт не врахували вчені? Вони б одразу відмовилися від цієї безглуздої теорії.

Про що вчителька розповідала на уроці?

З чим Чу не погодився?

Як він переконував усіх у неправдивості відомої теорії?

А як би ти переконував / переконувала Чу в тому, що він міркує неправильно? Чому?

7. — Земля крутиться, діти. Саме цим пояснюється зміна дня й ночі, діти, — Маргарита Семенівна переможно намалювала на дошці Сонце й Землю. — Коли Земля повертається до Сонця однією півкулею, то там що, діти? Правильно, день, діти. А на іншій півкулі у цей час панує,

діти, що? Атож, звичайно — ніч, діти. І навпаки, діти, коли тутечки ніч, діти, — вона так завзято тицьнула в зображення Землі указкою, наче хотіла наштрикнути на неї цілу планету, — то тут, діти, буяє день. Сподіваюся, Пластиленку, в тебе немає цього іншого пояснення?

Як пояснила відому теорію вчителька?
Чи збігається її пояснення з твоїм?

8. — Е, е, — незворушно промовив Чу. — Це всім відомо. Ніч настає тоді, коли цар Країни жаховиськ чіпляє гаком сонце, знімає його з неба і кладе собі в пащу. А коли ж йому вже несила терпіти, бо язик аж шкварчить, то випльовує сонце назад — і настає день.

— Е, до літа ще повно часу, — легковажно махнув лапою Чу.

Він так захопився розмовою, що не помітив прямо перед собою бетонний стовп і з розгону шелепнувся об нього головою.

— Що з тобою, Чу? — Соня злякано присіла біля друга, що важко осів на талий сніг.

— Здається, вже все нормально, — відповів Чу, підводячись на ноги. — Якщо не зважати, що тебе зараз три. І, по-моєму... о, справді: і все ж вона таки крутиться!

За Сашком Дерманським

Чому Чу погодився, що Земля крутиться?

Перекажи коротко зміст тексту. Як ти собі уявляєш Чу? Опиши його зовнішність, характер.

Створіть інсценівку за 8 частиною тексту. Самостійно виділіть дійових осіб і те, що вони будуть говорити. Повеселіться.

Прочитай самостійно, а потім разом з усіма. Розпізнай слухо-зорово, які рядки читає учитель / учителька, товариш чи подруга.

Їжаки у перукарні

Два їжаки в день гарний заглянули до перукарні:

— Будемо вельми щасливі за **зачіски** модні й красиві.

Досвідчений перукар відклав убік **інвентар**.

— Зачісок є мільйони.

— А що **модно** в цьому сезоні?

— Шановні мої їжаки, у кожного — **власні смаки**.

— А **чубчики** модні?

— Модні, авжеж.

— А **кучері**?

— Кучері теж.

— А **бакенбарди** носять?

— Клієнти про це не просять.

— А **зачіска «їжаком»**?

— О, ця сучасна цілком.

— Вважаєте, що це модно?

— Це модно і дуже природно.

— То що, нас не треба стригти?

— Я б цьому хотів запобігти.

— Чи можете тоді, пане, на нас **попшикати духами**?

— Можу — пшик! Пшик!

— Чмих!

— Чмих!

— Вибачте, пане, за чхання!

— Будь ласка.

— Моє шанування!

Людвік Єжи Керн

Подумай, чи потрібні зачіски їжакам. Які модні зачіски хотіли зробити їжаки? Назви їх.

Вибери дійових осіб, які говорять ті чи інші слова. Назви їх перед реченнями, які вони промовляють.

Спочатку прочитайте вірш в особах, а потім з однокласниками / однокласницями розіграйте сцену в перукарні.

Учись говорити про себе. Як часто ти відвідуєш перукарню? Яку зачіску зазвичай просиш зробити?

Прочитайте спочатку самостійно, а потім — разом з усіма. Поясни, де помилки у розповіді. Як потрібно було написати?

Брехунці

В зоопарк ми всі ходили, там — рожеві крокодили.

— Бачили, бачили! Ну, звичайно, бачили!

Там у клітці шимпанзе синє яблучко гризе!

— Бачили, бачили! Ну, звичайно, бачили!

Там барвистими лугами ходить курочка з рогами!

— Бачили, бачили! Ну, звичайно, бачили!

Там великий бегемот роззявляв манюній рот!

— Бачили, бачили! Ну, звичайно, бачили!

— Якщо бачили ви це — вам теля знесло яйце!

Кльоць!

Славко Черчик

Я вчуся любити працю

Прочитай назву казки і виділені речення. Як ти думаєш, про що казка? Прочитай першу і другу частину казки разом з однокласниками / однокласницями. Скажи, що розповіли перепеленята перший і другий рази. Чим відрізнялись їхні розповіді? Що відповіла перепелиця-мама перший раз і вдруге? Чим відрізнялись її відповіді?

Перепеличка

Українська народна казка

1. Одна перепеличка, що вивела в пшениці дітей, повернулася раз до свого гнізда, а діти — у плач та й до неї:

— Мамо, — кажуть, — нам уже тут не жити.

— Чого це? — питає перепелиця.

— Господар цього лану приходив сюди з сином та й наказав йому на завтра сусідів запросити, аби пшеницю косити... — голосять перепеленятка.

— Коли так, — каже перепелиця, — то й до голови пусте собі не беріть. Хто на сусідів надіється, того лани можуть нежати та некошені зимувати.

Де було гніздо перепілки?
Чому злякались перепеленята?

2. За кілька днів повернулася знов перепелиця до гнізда, а діти їй розповідають:

— Мамо! — кажуть. — **Знов тут приходив господар з сином, як того разу.**

— Що сказав?

— Казав так: **не треба нам, сину, на сусідів надіятись, але завтра самим до пшениці братись!** Так він казав.

— Коли ж так, — каже стара, — **то треба нам скоріше виноситись, бо хто сам на себе уповає, у того лан не перестигає.**

Чому мама-перепілка сказала, що потрібно «виноситись», переселятись у інше місце?

Як ти розумієш слово «уповати»? Добери синоніми. Поміркуй і скажи, на кого потрібно надіятись у своєму житті. Чому? Доведи.

Пограйтесь. Говоріть групами від імені перепеленят, хтось — від імені мами, а хтось — від імені автора.

Розкажи казку про пригоди перепелиної сім'ї.

Прочитай спочатку самостійно, а потім — разом. з усіма. Відбий складоритм вірша. Розпізнай швидко, які рядки читає учитель / учителька. Розкажи про пітона.

Пітон

1. Склалась думка у Пітона,
Що живе він монотонно:
Тільки їсть і тільки спить,
Ну, хіба ще в сні хропить.
Сумно й нудно.
Ось чому
Забажалося йому

Трохи
інших декорацій,
Світла, музики, овацій.
І тепер на круглій сцені,
А точніше — на арені,
З булавою і м'ячем
Він працює циркачем.
У Пітона все прекрасно,
Він радіє, як дитя.
Головне — це своєчасно
Поміняти стиль життя.

Григорій Фалькович

Подумай і скажи, як жив пітон до роботи в цирку. Чого йому забажалося? Що Пітон робить на сцені?

Скажи, ким тепер працює Пітон. Чому він радіє? Яка праця приносить радість?

Чи завжди можна робити те, що подобається? Розкажи, як живеш ти. Що тобі хочеться змінити у житті?

Прочитай текст частинами. Виконай завдання і дай відповіді на запитання до кожної частини. Розпізнай слухо-зорово, яку частину читає учителька / учитель. Повторюй те, що зрозуміло. Постарайся переказати зміст цієї частини. Напиши свою розповідь про голубів за власними спостереженнями.

Грицькова допомога

Увага Андрійка до поведінки голубів

1. Ніколи раніше Андрійко не придивлявся так пильно до голубів, як сьогодні. А вони невеличким табунчиком спокійно розгулювали собі тротуаром біля старого крилатого клена, де перехожі завжди їх підгодовували. Навіть перевальцем виходили на бруківку, і швидкі машини змушені були гальмувати, сигналити і чекати, поки вони не звільнять шлях.

«Може, тут постояти, подивитись?» — подумав Андрійко. Але на нього чекав Грицько. Їм задали додому придумати оповідання про птахів, і хлопці вирішили писати його вдвох.

Назви імена героїв. Опиши усно, що бачив Андрійко.
Хто чекав Андрійка?

Дивний розподіл обов'язків

2. — Добре, що ти прийшов, — сказав Грицько, зустрічаючи приятеля. — Зараз і почнемо.

— Зробимо так: я дивитимусь за голубами, а ти писатимеш.

— Давай краще навпаки чи, може, по черзі?

Грицько зупинився серед кімнати і здивовано глянув на товариша.

— По-перше, ти пишеш вірші до стінгазети.

— Як це стосується голубів? — не розуміючи, спитав Андрійко.

— Ну як? Завжди тобі треба все розжовувати. Може, ти і про голубів у віршах напишеш! От буде здорово! Я вже навіть початок придумав: «Ось летять голуби...».

— А далі? — спитав Андрійко, сідаючи до столу.

— Далі сам придумай. Не все ж мені робити. І тобі щось треба.

Прочитай з однокласником / однокласницею другу частину за ролями. Чи правильно організували роботу хлопці?

Спроба написати вірш про голубів

3. Грицько відсунув занавіску на вікні і сів на стілець, чекаючи на пернатих гостей. Тим часом Андрійко старанно вивів на аркуші перший рядок:

Ось летять голуби...

І замислився. «Ну яку ти їм знайдеш риму? Голуби, голуби, би-би-би, би-би-би...» Він згадав вірш про голубів, але, на жаль, там не було потрібної рими. «А що, коли написати так? — майнула несподівана думка:

Ось летять голуби,
Посідали на горби».

— Грицьку, а коло вікна є горби?

— Горби? Які це горби? Навіщо вони тобі здалися?

— Для рими треба. Хорошу риму придумав. Шкода...

Андрійко обхопив голову руками, щоб зручніше було думати, і знову забубонів: «Ось летять голуби, тра-та-та, би-би-би...».

Чому Андрійко не написав вірша?

Летить голуб

4. — Ні, — підвівся Андрійко. — Нумо краще без віршів писати.

— Тихше. Летить! — зашепотів на radoщах Грицько.

— Ой! — Грицько навіть присів. — Летить, любесенький, летить. Білий, з коричневими крильцями. Кружляє...

— Як він кружляє? — пошепки спитав Андрійко.

— Ось так. — І Грицько замахав руками. Полетів.

Якого голуба побачив Грицько?
Які дії зобразив?

Горобець

5. — Прилетів! — радісно гукнув Грицько.

Андрійко схопився за ручку. Але тут же прикро розчарувався: то був звичайнісінький маленький горобець.

— Навіщо нам горобець?

— Пиши. Радій, що хоч горобець прилетів.

— Що писати?

— Сів на поличку.

— Пишу: сів на поличку. А який він?

— Невже ти не знаєш, що всі горобці сірі!

— Так, сірий. Ще що?

— Їсть хліб.

— Написав. А далі?

— Ще їсть.

— І більше нічого? — допитувався Андрійко.

— На мене подивився, — задоволено прошепотів Грицько.

— Як?

— Ну, взяв і подивився.

- Яким оком?
— Правим. І підморгнув ще.
— Так і писати? — нерішуче спитав Андрійко.
— Пиши, більше буде. Ще хвостиком покрутив.
— А для чого?
— Звідки я знаю — для чого, — накинувся на приятеля Грицько. — Напевно, схотілося. І підстрибнув.
— Скільки разів?
— Поки що тричі.
— А як він стрибає?
Грицько відмахнувся: мовляв, не заважай. І завмер.
— А тепер у двір дивиться.
— На кого?
— На Вітька з дванадцятої квартири.

Про яку пташку написали хлопці?
Передай зміст діалогу розповідним мовленням.

Хто полетів?

6. Ой, полетів!
— Вітько?
— Та який там Вітько! — замахав руками Грицько. — Звісно, горобець.
— До школи треба...
Грицько підійшов до стола, подивився на списаний до половини Андрійків аркуш.
— Мало ти написав, — зітхаючи, похитав головою.
— Так горобець же маленький. Хіба про нього багато напишеш? — забідкався Андрійко. — Ми ж домовилися про голубів писати.

— З ким домовились? З голубами? Через твоїх голубів і я уроків не зробив! — розсердився Грицько й почав складати в портфель книжки.

За Олегом Буценом

Чому Грицько розсердився?

Хто винуватий, що хлопці не написали розповідь?

Яку помилку допустили хлопці при організації своєї роботи?

Як вони повинні були вчинити?

Поміркуй, чому хлопці мало написали про горобця. Чи тому, що він маленький? Чи можна було про цю пташку написати більше? У чому тут жарт?

Прочитай ще раз перший абзац тексту. Що ще міг би додати Андрійко до своєї розповіді про голубів?

Розпишіть, хто що говорить у 5 частині тексту. Пограйтесь: одна група промовляє слова Андрійка, інша — Грицька. Хто з них правий? Зробіть висновок.

Розвивай уяву. Розглянь малюнок. Доповни його. Можна малювати схематично, піктограмами — головне, щоб можна було переказати зміст тексту (або його окремих частин) за цими малюнками.

Прочитай самостійно частинами, а потім разом з усіма виділені речення і відбивай їх складоритм. Повторюй прочитане з пам'яті. Розпізнай слухо-зорово, яку частину тексту читає учитель / учителька. Повтори зміст.

Їхній сад

Одинокий футболіст

1. Навесні діти садили дерева. Дружним гуртом прийшли на сільський пустир і взялися до роботи.

Гукали й Гриця:

— Ходімо з нами!

А Гриць відмовився.

— Не хочу, — сказав їм. — Краще я у футбол гратиму.

— Висадимо дерева для нашого саду, тоді всі разом гратимемо, — пропонували йому.

— Ні, грати краще, ніж дерева садити. Садіть без мене.

І пішов посвистуючи з м'ячем на майданчик.

Але там нікого. Усі — на пустирі.

«Обійдусь і без вас», — сказав собі Гриць. І спробував сам грати у футбол.

Але хто ж грає у футбол сам із собою?

Прочитай, яке заняття Гриць уважав кращим.

Чи цікаво було Грицю самому грати у футбол?

Де були всі хлопці? Що вони робили?

Думки і дії Гриця

2. Сів Гриць на м'яч і задумався. Мабуть, треба було йому піти з хлопцями. Швидше б закінчили роботу, а потім бігали за м'ячем. От якби це зараз хтось із них погукав його на допомогу, то він з радістю пішов би.

Та діти, певно, й забули про нього. Їм весело, бо вони всі разом.

А він — сам. І не знає, що йому робити.

Понури́в Гриць голову й поплентався додому.

— Чому ж ти не грався? — запитала мама. — Так просився на майданчик — і зразу ж додому прибіг. Може, тебе хтось образив?

— Ніхто мене не образив.

— Твої товариші там граються?

— Ні, усі садять дерева.

— От молодці! Правда, сину?

Гриць потупив очі:

— Не знаю.

— А ти ж чому не з ними?

— Мені не хочеться садити дерева.

Мама сумно зітхнула й нічого йому не сказала.

Чому мама сумно зітхнула? Як ти вважаєш, про що вона подумала?
Що б ти зробив / зробила на місці Гриця?

Хто винен у журбі Гриця?

3. Гриць трохи погрався з котом, позаглядав до кролів, побігав за півнем, подивився, як мати готує обід...

І засумував.

От якби пішов з усіма на пустир — не було б йому зараз нудно. Але хлопці теж винні — не могли гарненько його попрохати, щоб ішов із ними.

Сидів-сидів удома Гриць, отак журився-журився, а потім скочив і побіг до дітей.

Зобрази дії Гриця. Скажи, про що думав Гриць.

Мудрість мам

4. Став збоку й дивився, як вони садять дерева. У нього аж руки свербіли теж узятися до роботи. Тільки чекав, що його попросять. Але ніхто не сказав йому й слова. Ніби Гриця тут і геть не було.

Постояв-постояв він і пішов, у край ображений, додому.

А вдома мама раптом сказала:

— Я так люблю садити дерева. Піду попрацюю з дітьми.

Гриць розгублено подивився на неї.

— Ти, мабуть, теж хочеш зі мною?

— Хочу.

— То ходімо разом. Бери лопату.

Прийшли на пустир, де вже стояло кілька рівненьких рядів саджанців.

— Вам помічники потрібні? — весело запитала мама дітей. — Якщо потрібні — приймайте.

— Приймаємо! — загукали вони дружно.

Ще багато дерев посадили гуртом. А коли скінчили роботу, Грицева мама сказала:

— Уявляєте, колись отут виросте прекрасний сад... Ваш сад... І кожен, хто його вперше побачить, подумає: які ж молодці посадили дерева?

Дітям було приємно чути ті слова.

І Грицеві теж приємно.

Кожному приємно, коли почує добре слово про свою працю. Вийшло на небо сонце і здивовано дивилося на старий пустир. Ніби запитувало: а коли ж це тут з'явився молодесенький сад? Їхній сад...

Слабошпицький Михайло

Що приємно почути кожному?

Чому можна сказати, що мама мудра? Як мама допомогла своєму синові побороти гординю?

Чи отримали діти задоволення від спільної праці? Яким стане сад через 10 років, коли діти подорослішають?

Пограйтеся. Передайте у гри 4 частину оповідання. Говоріть, зображуйте дії.

Прочитай. Обери відповіді, які вважаєш правильними. Розкажи про характер Гриця на основі твоїх відповідей. Як би ти вчинив на місці Гриця, хлопчику? Як би ти вчинила на місці Гриця, дівчинко? Чому?

Поведінка Гриця у товаристві друзів

Що краще було для Гриця?	а) грати у футбол наодинці;
	б) піти садити дерева разом із друзями;
	в) розмірковувати, що йому обрати.

Наслідки його вчинку:	а) відчуття суму, відсутність задоволення від гри наодинці;
	б) відчуття радості від того, що він не працює;
	в) відчуття образи.

Що відчув Гриць, коли разом із мамою долучився до садіння дерев:	а) незадоволення від того, що довелось попрацювати разом з друзями;
	б) задоволення й радість від виконаної роботи;
	в) байдужість до результату роботи.

Прочитай спочатку самостійно виділений текст, а потім разом з усіма. Про що розповідається в ньому?

Визнач, де говорить мурашка, де зернина, а де слова автора. Прочитай з однокласником / однокласницею виділений текст за ролями. Прочитай разом з іншими текст повністю.

Мурашка і пшенична зернина

Після жнив залишилася на полі пшенична зернина. З нетерпінням чекала вона дощу, щоб заритися в сиру землю до настання холодів.

Поруч пробігла мурашка й помітила зернину. Зраділа знахідці, узяла на спину важку ношу й повільно поповзла до мурашника, щоб до вечора встигнути додому.

— Навіщо ти надриваєшся? Покинь мене тут, — попросила пшенична зернина.

— Якщо я тебе покину, — відповіла мурашка, важко дихаючи, — ми залишимося на зиму без їжі. Нас багато, і кожен повинен працювати, щоб збільшити запаси в мурашнику.

Тоді зернина подумала і сказала:

— Я розумію твої турботи. Але зрозумій і ти мене.

Послухай мене уважно, розумна мурашко!

Задоволена тим, що можна трішки перепочити, мурашка скинула зі спини важку ношу.

— Так знай же, — сказала зернина, — у мені таїться велика життєдайна сила. **Моє призначення — народжувати нове життя.** Укладімо з тобою угоду.

— Яку угоду?

— А отаку. Якщо ти не потягнеш мене в мурашник і залишиш на рідному полі, — пояснила зернина, — то через рік одержиш сто пшеничних зернин.

Здивована мурашка недовіркою похитала головою.

— Вір мені, дорога мурашко, я кажу правду. Якщо ти зараз відмовишся від мене і зачекаєш, то потім я сторицею нагороджу твоє терпіння і твій мурашник не постраждає.

Мурашка задумалася:

— Сто зернин замість однієї! Таке чудо буває тільки в казках. А як ти це зробиш? — запитала вона.

— Повір мені, — відповіла зернина, — це велика таємниця життя. А зараз вирий невеличку ямку, закопай мене, а влітку повертайся сюди.

У домовлений час мурашка прийшла на поле. Пшенична зернина дотримала своєї обіцянки.

Леонардо да Вінчі

Для чого трудилась мурашка і тягла важку зернину?

Яку обіцянку дала зернина мурашці? Чи дотримала вона слова? Доведи, використовуючи малюнки.

Що ти дізнався з цього оповідання, хлопчику? Що ти дізналась з цього оповідання, дівчинко?

Зима. Я читаю про зиму

Прочитай частину вірша разом з усіма. Читай і відплескуй складоритм.

Мамо, іде вже зима

Перша частина

1. «Мамо, іде вже зима,
Снігом травицю вкриває,
В гаю пташок вже нема...
Мамо, чи кожна пташина
В вирій на зиму літає?» —
В неньки спитала дитина.

Які ознаки зими?

Про що запитала дитина у мами?

Визнач слова дитини і мами.

Прочитай з пам'яті частину вірша за ролями.

2. «Ні, не кожна, — одказує мати, —
Онде, бачиш, пташина сивенька
Скаче швидко отам біля хати, —
Ще зосталась пташина маленька».

Що відповіла мама?

Яку сиреньку пташину ти знаєш?

Знайди слова автора.

Прочитай вірш з пам'яті за ролями.

Зобразіть дії пташки. Говоріть.

Друга частина

3. «Чом же вона не втіка?
Нащо морозу чека?»
«Не боїться морозу вона,
Не покине країни рідної,
Не боїться зими навісної.
Жде, що знову прилине весна».

Прочитай цю частину вірша з однокласниками за ролями. Скажи, чого не боїться сіренька пташка. Чому? Чого вона жде?

4. «Мамо, ті сиві пташки
Сміливі, певно, ще й дуже,
Чи то безпечні такі, —
Чуєш, цвірінькають так,
Мов їм про зиму байдуже!
Бач — розспівалися як!»
«Не байдуже тій пташці, мій синку,
Мусить пташка малесенька дбати,
Де б водиці дістати краплинку,
Де під снігом поживку шукати».
«Нащо ж співає? Чудна!
Краще шукала б зерна!»
«Спів пташині потіха одна,—
Хоч голодна, співа веселенько,
Розважає пташине серденько,
Жде, що знову прилине весна».

Леся Українка

Прочитай з однокласниками четверту частину тексту за ролями. Хто у мами — син чи донька? Доведи. Чому співає сіренька пташина? Запитай про це друзів. Оціни правильність відповіді.

Добери складоритм до частинки тексту:

ТАта та ТАта таТА
таТАта ТАта та ТАта
таТА таТАта таТА
ТАта таТАтата та
та та та ТАта таТАта.

Промов частинку вірша з пам'яті самостійно. Потім говори разом із товаришем, подругою, дорослим.

«Мамо, ті сиві пташки
Сміливі, певно, ще й дуже,
Чи то безпечні такі, —
Чуєш, цвірінькають так,
Мов їм про зиму байдуже!..»

Прочитай текст частинами. Склади план оповідання. Розкажи зміст тексту за планом. Добери до кожної частини назву із поданих зразків або придумай свою:

Звідки береться сніг? Сніжинки перетворюються на дощ. Як сніг буває снігом? Сніг, неначе ковдрою, укриває поля. Сніг береже урожай від морозу. Коли буває повінь...

Сніг

1. Сніжок! Сніжок!.. Ось падає, літає, як пушок... Ось на руку, на рукав спускаються легесенькі, кучеряві сніжиночки! Звідки вони летять? О, здалека та звисока — з-під неба самого, із хмари зимової, сивої. А де ж вони там узялися? Туди вони з землі прилинули...

Еге, були вони колись на землі, були крапельками води, у річці, в землі й на землі. Сонечко пригріло, вода почала парувати, а та пара полинула високо й стала хмаркою. Коли на хмарку не дуже холодний вітер віє, то сіє вона крапельки дощові; коли ж наженеться на хмарку холодніше повітря, таке, що заморожує, тоді кожна крапелька замерзає й робиться сніжинкою.

Як сніжинки потрапили на небо?
Що може утворитись із пари на небі?

2. Як зимна година — ясна, тиха, то сніжинки бувають кучеряві, зірчасті, а як вітряно, туманно, сніжинки тоді стають такі мляві,

злипаються; а як повітря потеплішає, тоді сніжинки зовсім рідшають, стають крапельками, і тоді це вже не сніг, а дощ. Отже, сніжинки стануть тоді знову водою, як були колись.

Як сніжинки перетворюються на воду?

3. Та поговоримо про те, як сніг ще буває снігом.

Ось він падає, **вкриває землю**. Все стало біле: земля, дерева, **стріхи**; поля вкриті цілим шаром снігу; **долинки, балочки** часом так замете, що коли там стоїть **хатка**, то й вилізти з неї не можна, треба відгрібати. А у вас не траплялося, що доводилося **стежки прокопувати**, розгрібаючи сніг? Бо то часом і пройти нікуди!

Що вкриває сніг?

4. Отож, коли сніг помірно шаром ляже на поля, це для поля добре. Через те й кажуть, що для врожаю хліба добре, коли сніг випадає до великих морозів. А як земля гола, а тут морози стиснуть, то й біда — вимерзне хліб на полях!

Коли навесні пригріє сонечко, то й розтопить потроху й верхні, й дальші частинки снігу — й **побіжить** тоді сніг водою по землі, долинами

та рівчаками; докотиться та вода й до річок, сповнить їх украй, ще й через край поллється!

Що добре для полів?

5. Ох, велике часом лихо з того буває, бо це ж та «весняна повінь»!

Вона часом затоплює береги, хати, людей, тварин — усе, що стріне на своїй дорозі, байдуже їй про все!.. Поки річки не донесуть та не зіллють своїх вод аж у море широкє!

А частина води від розталого снігу входить на місці в землю та й напоїть її. Отож, і це багато значить для врожаю на полях.

Оце вам дещо про сніг. А тепер, як зловите свою-таки білу сніжинку, то придивіться до неї!..

За Оленою Пчілкою

Прочитай виділений текст, перекажи його зміст.

Зобразіть дії, описані в 3, 4, 5 частинах. Зображуйте і розповідайте про те, що зображуєте.

Прочитай вірш Ліни Костенко спочатку мовчки, а потім уголос разом з усіма. Включайся у мовлення після першого слова (складу, якщо вірш передається складоритмом), яке вчитель / учителька вимовляє. Продовжуй читати речення одночасно з педагогом, друзями.

Пряля

Сидить пряля та й пряде —
сніг іде-іде-іде —
нитка рветься де-не-де,
а вона пряде й пряде.
Вже наппряла хуртовин
на шапки для верховин —
на сувої полотна —
на фіранку для вікна —
на хустину й укривало —
мало — мало —
мало — мало —
сніг іде-іде-іде —
а вона пряде й пряде.

Ліна Костенко

Відтвори складоритм будь-якої частини вірша з пам'яті, самостійно, наслідуючи учителя. Розпізнай на слух, слухозорово, які речення проговорює учитель / учителька. Повтори самостійно.

Подумай, хто є пряля. Хто пряде хуртовину на шапки для гір, на сувої полотна тощо?

Розглянь малюнок. На що наппряла хуртовина? На що ще наппряла хуртовина, що не зображено на малюнку?

1. Прочитай оповідання мовчки, а потім виділений текст разом з усіма.

2. Дай відповіді на запитання:

- ▶ Для чого Санті олені?
- ▶ Чому всі, крім Чека, були щасливі?
- ▶ Про що думав Чек?
- ▶ Хто запитав Чека про його настрої?
- ▶ Хто не забув про Чека і його сестричку?
- ▶ Чому Чек та Анніка махали руками?

Олені Санта-Клауса

Того дня в Лапландії у маленькому селі на краю лісу все вирувало від радісного збудження.

— Ви знаєте, Санта-Клаус запитав, чи може він узяти двох найкращих оленів з нашого села, — сказав старий дідусь. — Сьогодні ввечері він завітає, щоб обрати і запрягти їх у свої сани. І тоді вирушить доставляти подарунки дітям з усього світу. Санта почне роздавати подарунки з нашого села.

Усі були щасливі та схвильовані. Тільки маленький Чек, хлопчик, який жив неподалік села в невеличкому будиночку, схованому серед дерев, сумував.

«Санта не помітить наш будинок, — подумав він. — І ми з моєю любовою сестричкою Аннікою залишимося без подарунків».

Хлопчик сумно спостерігав за Нардо та Ерікою, двома оленями, яких обрали для чарівної подорожі. Він добре знав їх, адже часто супроводжував на пасовище.

— Чому ти плачеш, любий Чеку? — запитала святково прикрашена Еріка.

Чек пояснив свої тривоги.

— Не хвилюйся, — запевнили його олені, — ми потурбуємося, щоб про вас не забули. Повір нам!

Нарешті Санта-Клаус приїхав! Сани, запряжені оленями на чолі з Ерікою й Нардо, об'їхали село, зупиняючись біля кожної хатинки. Тоді Санта натягнув віжки, щоб спрямувати тварин на широкий шлях. Однак двоє оленів не послухались і потягнули сани в гущавину. І несподівано з-за дерев вигулькнула непримітна хатинка! Там жив Чек.

Хлопчик навіть не встиг здивуватися, коли в його руках опинилися омріяні подарунки. Упряжка з оленями вже зникла з очей, а Чек і його маленька сестричка Анніка ще довго вдячно махали руками навздогін Санті.

За П'єранджелою Фйорані

Прочитай. Обери відповіді, які вважаєш правильними. Поміркуй на основі своїх відповідей, як добрі вчинки хлопчика повернулися добром до нього. Розкажи про свої хороші вчинки та їх наслідки.

Добрі справи та їх результат

Чому сумував Чек?	а) Тому що боявся, що Санта не побачить їх будиночка серед дерев у лісі;
	б) тому що Санта нічого не подарує сестричці;
	в) тому що Санта не захоче їхати до лісу, де стоїть їх будинок.

Чому олені повернули до хатинки хлопчика?	а) Тому що він їх ображав і вони боялись хлопчика;
	б) тому що хлопчик дбав про оленів, супроводжував їх на пасовище;
	в) тому що у хлопчика була сестричка.

Поділи текст на частини. Назви їх. Чи вийшов у тебе план? Перекажи твір за планом.

Пограйтеся. Хтось — олені, хтось — Чек, хтось — Санта-Клаус, хтось — сестричка Анніка. Зобразить дії персонажів, говоріть замість них словами, жестами.

Розкажи про події, свій настрій під час Різдвяних свят. Поясни причину свого настрою, послідовність розгортання подій.

Повтори з пам'яті спочатку кожен рядок вірша, а потім його складоритм. Розкажи вірш з пам'яті. Поясни, чому журився зайчик. Розглянь малюнок. Що вже одягнув зайчик, а чого ще не одягнув?

Зайчик, вуха, завірюха

Сіє-віє, завіва
снігом завірюха,
**а у зайчика, хоч плач,
дуже змерзли вуха!**

Він і валянки узув
і вдягнув кожу, та з-під шапки все одно

виглядають вуха.

— І чого ти зажуривсь? —
цокотять синички. —

**Ти вдягни собі на вуха
теплі вухавички!**

Валентина Каменчук

Пограйтеся. Відтворіть дії зайчика, синичок, завірюхи у грі. Супроводжуйте свої дії, жести рядками з вірша.

Запиши складоритм виділених речень. Запам'ятай, повтори їх з пам'яті. Розпізнай речення, складоритм якого повторює учитель / учителька.

Поясни слово *вухавички*. Як воно уторилося?

Прочитай вірш спочатку повільно й чітко, а потім швидше.

Але й снігу намело!

Але й снігу намело —
Стало біле все село!
Біла стежка, біла річка,
Біла вишня і смерічка.
Біла хата, білі коні...
Тільки носики червоні.

Леонід Куліш-Зінків

Розвивай слухове і слухо-зорове сприймання. Розпізнай і повтори за вчителем/учителькою вірш, відтвори його складоритм із пам'яті, самостійно. Повтори вірш одночасно з друзями.

Прочитай оповідання частинами. Використовуй дактильно-жестове мовлення, якщо це допоможе тобі краще зрозуміти і запам'ятати зміст тексту.

Велика книжка кролячих історій

1 частина

Як і завжди, п'ятірко наших кроленяток вирушають на зимові канікули до дідуся Тео. Той живе в Старій Ущелині біля гори, з якої кроленятка полюбляють кататися. Ковзани, санчата, лижі, човники на колодках — будь-що годиться, тільки б можна було з'їхати вниз!

Ось і тепер, попрощавшись із татусем Онисимом і тітонькою Цинією, кроленятка вирушають до дідуся. Попереду в них декілька тижнів, сповнених радощів, ігор і веселощів.

— Ставок замерз! І я всі канікули кататимуся на ковзанах, — сказала Піруетта.

— А я, — вигукнув Вогник, — записався до команди «Полярні стріли» й готуватимуся до лижних змагань! Наша команда неодмінно переможе!

— О, про це ще казати зарано! А ти, Розмаринчику?

— Я тренуюся на трасі слалому. Дідусю, ти прийдеш подивитися?

— Атож! А ви, малечо, що робитимете?

— Я тут дещо придумав, — відповів Кульбабка. — А можна взяти твої старі санчата?

— Беріть, вони ще міцні, — відповів дідусь, з подивом позиркуючи на молодших кроленяток.

Кульбабка та Сироїжко зробили зі старих санчат зручні сани зі спинкою. І знаєте, кого вони надумали запрягти? Свого давнього друга, доброго собаку Буркотуна. Собака, якому набридло сидіти в будці, залюбки погодився поката-ти кроленяток, тим паче що вони зовсім не важкі. Залиши-лося тільки змайструвати упряж і знайти довгого батіжка.

— Треба взяти з собою їжу! — нагадав Сироїжко.

Побачивши собачу упряжку, усі, хто катався на ковзанах на ставку, дружно заплескали в долоні.

Декілька ковзанярів причепилися до саней, щоб їх теж покатали по льоду.

Леа Спалах, репортер газети «Снігова зоря», невтомно клацала фотоапаратом.

Назви імена всіх кроленят. Скільки їх?
До кого їдуть кроленята? Де живе дідусь?
Як кроленята будуть проводити зимові канікули?
Знайди уривок, в якому описано, на чому каталися найменші кроленята.

Розвивай пам'ять. Усно поєднай імена кроликів із їхніми заняттями. Один раз скористайся підказкою з тексту.

кататимуся на ковзанах	Розмаринчик
готуватимуся до лижних змагань	Вогник
тренуюся на трасі слалому	Піруетта
зробили зі старих санчат зручні сани зі спинкою	Кульбабка та Сироїжко

2 частина

1. На гору, звідки спускалися на лижах, довелося підніматися крутосхилом.

— Ну ж бо, допоможіть конячці! — загарчав Буркотун. Настрій у нього був кепський.

2. Брати заходилися щосили штовхати санчата.

3. Кульбабка заспівав пісеньку.

4. Пісеньку почули білки. А в білок, це відомо, немає музикального слуху.

— Пхе, який незугарний голос! — зарепетували вони. — Припини негайно!

Кульбабка образився, та навіть і не думав уривати пісні.

5. І от білки пожбурили на співака **зливу соснових шишок**. Перепало всім, зокрема й Буркотунові.

6. Розгнівавшись, собака застрибав, намагаючись хапнути кривдників, і санчата підкидало вслід за ним по снігу.

7. — Агов, остерігайся! «Полярні стріли!» — несподівано закричав Сироїжко.

8. **Надто пізно! Санчата стоять упоперек траси, а лижники вже розпочали спуск...**

9. «Лясь! Бум! Лясь!» — Вогник і вся його команда попадали.

— Забирайтеся звідсіля з вашим драндулетом! Нічого вам тут робити! Ви нам заважаєте! — обурено закричав тренер.

10. Похнюпивши голови, кроленята йдуть геть. Буркотун тягне за ними санчата.

— Гайда пошукаємо Розмаринчика, — зітхнув Кульбабка.

Хто співав?

Чому білки жбурляли на співака зливу соснових шишок?

Поясни вислів «злива соснових шишок».

Прочитай виділені речення і поясни, що сталося.

Розпізнай з мовлення вчителя / учительки складоритм виділених речень. Повтори їх.

Пограйтеся. Зображуйте дії, події, позначені цифрами. Скільки дій, подій? Говоріть, користуйтеся жестами.

3 частина

Кроленятка влаштувалися нагорі, на початку траси слалому. Годі вже неприємностей! Зголоднівши, вони сіли поїсти. Навіть Буркотун згриз цілого коржика!

На трасу вийшли лижники.

— Дивіться, он Розмаринчик, у жовтій шапочці! А отам стоїть дідусь Тео! — закричав Сироїжко.

— Давай, Розмаринчику, налягай! — підтримав його Кульбабка.

— Йо-хо! — прокричав, промчавши мимо, Розмаринчик.

Буркотун теж невимовно зрадів. Від радості він рвонув уперед.

«Тррррсь!!!» — упряж урвалася...

Санчата більше ніщо не утримувало, тож вони поко-
тилися зі схилу. Ох, як усі перелякалися! Змагання припи-
нили, а лижники роз'їхалися хто куди.

Сумні кроленятка поверталися додому. Буркотун дуже
втомився. І все ж канікули в Старій Ущелині вдалися на
славу.

Хай живуть зимові канікули!

За Женев'євою Юр'є і Лоїком Жуаннійо

Прочитай виділені речення. Розкажи, що сталося.
Вислови свою думку щодо небезпеки для всіх.

Поміркуй. Які зимові канікули були у маленьких кро-
ленят?

Обміркуй описані події. Хто робив неправильні вчинки?
До чого вони призводили? Чи можна було уникнути
неправильних вчинків? Як потрібно було поводитися
за різних обставин?

Напиши короткий роздум про те, як би ти вчинив / вчи-
нила у таких ситуаціях. Поділися своїми думками з одно-
класниками / однокласницями.

Прочитай самостійно, а потім разом з усіма 1, 2, 3 частини тексту. Про що подумав ліхтар? Розповідай про ліхтар від імені автора. Прочитай текст частинами. Добери назву до кожної частини.

Робота старого ліхтаря.
Кому служив старий ліхтар?
Прикροщі старого ліхтаря.
Що розвеселило старого ліхтаря?

Старий ліхтар

1. Старий ліхтар тьмяно освітив ріг вулиці жовтавим світлом. «Як приємно проганяти морок», — подумав він.

Ліхтар мав чимало літ, і йому давно вже пора було на відпочинок. Проте він стояв на околиці міста й сумлінно виконував свою роботу.

Ліхтар присвічував людям і за це отримував від них слова щирої подяки. Особливо від пізніх перехожих.

2. Та доводилось йому терпіти й чимало прикροщів.

Літніми вечорами світло, мов магніт, притягувало комарів. Вони цілісіньку ніч миготіли перед ним дзумкітливими зграями. Тоді ліхтар мріяв, щоб швидше заплющити втомлені очі.

Ну а восени йому дощуляв холодний вітер. І вдень і вночі він несамовито розгойдував ліхтар, і від того старенькому паморочилось у голові.

Зате нині він, припорошений м'яким снігом, насолоджувався зимовим надвечір'ям і тихо дрімав.

3. Коли це з кінця вулиці раптом долинуло радісне: «Щедрик, щедрик, щедрівочка, прилетіла ластівочка...» «Де ще та ластівочка? — здивувався ліхтар. — До квітня ой скільки холодів треба перетерпіти!»

Біля нього пробігла гомінка зграйка дітей-щедрувальників. «Ось де ви, мої ластів'ята...» — усміхнувся старий ліхтар і весело освітив їм дорогу.

За Марією Пономаренко

1. Прочитай 2 частину. Які прикраси ліхтар відчував улітку? Що дошкуляло восени? У яку пору року ліхтар насолоджувався надвечір'ям?

2. Прочитай 3 частину разом з усіма. Визнач за зразком, хто говорить кожну частину діалогу (вибери потрібне зі слів: ліхтар, діти, автор).

Зразок: Автор. Коли це з кінця вулиці раптом долинуло радісне:

Створіть гру за 2 частиною. Хтось — ліхтар, хтось — зграйка комарів, а хтось — вітер. Рухайтесь і розповідайте про свої дії — кожен своїми словами. Хай буде галас, коли кожен говорить своє. А тепер розповідайте по черзі.

Прочитай роздуми ліхтаря. Чому тебе навчили ці роздуми?

Чому здивувався ліхтар? Яке свято настало? Коли щедрують? Подумай. Дай відповіді на ці запитання і тобі буде легше розповісти зміст 3 частини. Перекажи.

Чому цей твір можна назвати казкою? Доведи. Для кого світив ліхтар? Які добрі справи ти робиш для друзів, рідних? Чи помічав / помічала ти радість рідних, близьких людей від твоїх дій, учинків? Розкажи про це.

Весна іде, красу несе, А тій красі радіє все. І я радію...

Прочитай вірш Тараса Шевченка. Передай вірш складоритмом. Розпізнай слухо-зорово, які рядки промовляє учитель / учителька.

Зацвіла в долині

Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась
Дівчина-дитина.
Любо, любо стало,
Пташечка зраділа
І защебетала.
Почула дівчина,
І в білій свитині
З біленької хати
Вийшла погуляти
У гай на долину.

Тарас Шевченко

Розвивай уяву. Постав питання від виділених слів. Прочитай речення самостійно тихо. Уявляй те, про що читаєш.

Як Тарас Шевченко описує природу? З ким порівнює цвіт калини? Хто радіє весні? Розкажи вірш з пам'яті.

Поділи вірш на 2 частини: перша — про природу; друга — про дівчину.

Пограйтеся. Зобразіть дії калини, пташечки й дівчини.

Спочатку читай виділені речення, словосполучення, слова. Розкажи коротко про те, як сойки виглядали весну. Далі прочитай першу частину тексту, а потім другу: читай кожне речення самостійно, а потім разом з усіма (одночасно з пам'яті).

Як приходить весна

1. Зустрілись якось на куці глоду дві сойки. Одна каже:
— Ну й холоднеча! Забарилася весна, не йде до нас.

А друга їй:

— Напевно, **десь у снігу загрузла**, не добереться ніяк.

І справді, розгулялась наостанку зима. То лютим вітром подує, то віхолу напустить — жбурляє пригорщами снігу. То затягне небо густими хмарами — ясному сонечку годі й пробитися. Важко птахам у такий час відшукувати їжу.

Перша сойка каже:

— Щоранку сиджу на **верхівці дуба**, все весну виглядаю.

— І я, — мовить друга, — вже всі очі видивила. **Моя сосна вища за твій дуб**. Вона й на пагорку стоїть — однак не видно весни.

На яких деревах сиділи сойки?

Чому вони виглядали весну?

Чи побачили вони весну, сидячи на деревах?

2. — **І дарма ви там сидите**, — почувся нараз тоненький голосок.

Озиралися пташки, бачать: **коло пенька вистромився з-під снігу пролісок**. Зелененький, тендітний такий і киває до них білою голівкою:

— **Ви краще на землю подивіться!**

**Глянули сойки на землю, а там проліски на снігу то тут,
то там видніють.**

Ось як непомітно весна підкралася!

**Змахнули весело крилами пташки і полетіли в ліс роз-
повісти подружкам цю радісну новину.**

За Олегом Буценом

Хто повідомив сойкам про весну?
Що вони побачили на землі?
Чому сойки полетіли в ліс?

Передай зміст своїми словами. Використовуй рухи тіла, жести і супроводжуй їх мовленням.

Пограйтеся. Передайте розмову птахів і квітки своїми словами.

Розпізнай слухо-зорово з мовлення вчительки / учителя фрази, які вона / він промовляє.

Прочитай вірш разом з усіма двічі. Відбивай складоритм. Розпізнай слухо-зорово, яку частину вірша читає учитель / учителька. Передай зміст тексту жестами (за бажанням).

На мамине свято

Чому це надворі
блищать, мов перлини,
і чисті, й прозорі
грайливі краплини?

Тому, що весела,
ясна, чарівна
на мамине свято
приходить весна!

Чому це так жваво
струмочок співає?
Чому так ласкаво
нам сонечко сяє?

Тому, що весела,
ясна, чарівна
на мамине свято
приходить весна!

Грицько Бойко

Розвивай пам'ять. Запиши складоритм перших двох строф з пам'яті. Розповідай вірш з опорою на складоритм. Скажи, чи можеш ти за цим складоритмом відтворити з пам'яті 2 останні строфи. Чому?

Розкажи про мамине свято. Як ти вітаєш свою маму або близьку людину?

Напиши мамі чи іншій близькій людині SMS і привітай її зі святом.

Прочитай опис весни. Спочатку читай виділені речення, словосполучення, слова. Розкажи про весну коротко. Прочитай текст частинами. Читай речення і відтвори з пам'яті. Потім передай зміст своїми словами. Використовуй рухи тіла, жести і супроводжуй їх мовленням. Дай назву кожній частині.

Поле весною

1. Надворі весна. Куди не глянь — скрізь розгорнулося, розпустилося, зацвіло пишним цвітом.

Ясне сонце, тепле й приязне, ще не встигло залишити палючих слідів на землі: як на Великдень дівчина, красується вона у своїм розкішнім убранні. **Поле** як безкрає море, — як **розстелило зелений-килим**, аж сміється в очах. Над ним синім шатром розіп'ялось небо — ні плямочки, ні хмарочки; чисте, прозоре — погляд так і тоне...

2. З неба, як розтоплене золото, **ллється на землю блискуче світло сонця**; на ланах грає сонячна хвиля, під хвилюю спіє хліборобська доля. Буяє вона вгору; зеленіє, як рута. Легенький **вітерець дихає з теплого краю, перебігає з нивки на нивку, живить, освіжає кожну билинку...** І ведуть вони між собою тиху, таємну розмову: **чутно тільки шелест жита, травиці.**

3. А згори **лине жайворонкова пісня**; доноситься голос, як срібний дзвіночок, тремтить, переливається, застигає в повітрі. **Усе зливається до купи в чудовий гомін, вривається в душу, розбуджує в ній добрість, щирість, любов до всього.** Гарно тобі, весело.

За Панасом Мирним

Які почуття породжує в душі весна? Намалюй цю пору року.

Чому ти любиш весну? Що ти робиш навесні? Чим відрізняються твої зимові заняття від весняних? Про яке свято згадує автор?

Розпізнай слухо-зорово з мовлення вчительки / учителя фрази, які вона / він промовляє.

Прочитай спочатку першу частину. Читай кожне речення і відтворюй з пам'яті. Другу і третю частину прочитай одночасно з учителем / учителькою і друзями. Потім розпізнай слухо-зорово, яке речення читає вчитель / учителька, товариш / подруга. Четверту частину знову прочитай самостійно. Читай спочатку голосно, а потім мовчки.

Усе співає

1. Весною ми пішли до лісу. Зійшло сонце, дихнув легенький вітерець, і всі дерева в лісі заспівали. Кожне

співало свою пісню. **Береза** співала ніжну пісню. Слухаючи її, хотілось підійти до білокорої красуні й обійняти.

2. **Дуб** співав мужню пісню. Коли ми слухали її, нам хотілось бути сильними, відважними.

3. **Верба**, що схилилась над ставком, співала задумливу пісню. Прислухаючись до пісні верби, ми подумали, що прийде осінь і листячко з дерев осиплеться.

4. **Горобина** співала тривожну пісню. Від цієї пісні до нас прилинула думка про темну ніч і бурхливу грозу, від якої гнеться тонка горобина, немов шукаючи захисту. Ось які пісні почули ми в лісі.

Василь Сухомлинський

Пригадай, які дерева «співали» в лісі. Знайди їх зображення в інтернеті, довідниках або намалюй самостійно. Пригадай, яку пісню співало кожне дерево. Роздивись дерева під вікном. Як ти думаєш, про що вони співають, розмовляють?

Прослухай різну музику і добери ту, яка відповідає змістові тексту.

Прочитай вірш мовчки. Розпізнай слухо-зорово, яку частину вірша читає вчитель/учителька, товариш/подруга. Швидко включайся у його наслідування, промовляння.

Воскресний дзвін

Задзвонив воскресний дзвін
І розкрились квіти —
Йде народ з усіх сторін —
Як же не радіти?

Що Христос воскрес для нас,
Сонце засіяло,
Що настав весняний час
І зими не стало.

Розспівалися пташки
Радісно-святково,
Вкрила гори і горбки
Знов трава шовкова.

На травичці веснянки
Там виводять в свято —
Не пізнати: чи квітки,
Чи в квітках — дівчата.

Леся Храплива-Щур

Випиши виділені дієслова. За допомогою запитань добери до них слова, що з ними пов'язані. Допиши їх до дієслів.

Зразок: Задзвонив дзвін. Іде народ.

Як поетка описує природу? Про яке свято вона розповідає?

Розкажи, які свята ти відзначаєш з родиною і близькими людьми навесні. Як ви святкуєте?

Родина. Я у родині — донька. Я у родині — синок

Прочитай вірш самостійно, а потім — одночасно з учителем / учителькою, друзями. Розпізнай слухо-зорово, які рядки читає товариш чи педагог. Старайся включитись у мовлення і говорити одночасно.

Сонячний дім

Привітний і світлий наш сонячний дім,
Як радісно й весело жити у нім.

Тут мамина пісня і усмішка тата.

В любові й добрі тут зростають малята.

Дзвінка наша пісня до сонечка лине:

«Мій сонячний дім — це моя Україна!»

Андрій Німенко

Постав наголоси у словах. Розбий слова на склади.
Передай вірш складоритмом. Розкажи поезію з пам'яті.

Прочитай вірші Марії Познанської і Володимира Лучука. Який вірш написаний від імені дівчинки? Який вірш написаний від імені хлопчика?

Моїй мамі

Мамо любя, добра, мила —
Як іще назвуть тебе?

Це ж для мене ти пошила
З шовку плаття голубе.

Ти мені читаєш книжку,
Хочеш розуму навчить...

Ляжу спати — ходиш нишком,
Все боїшся розбудить.

Захворію хоч злегенька —
Цілу ніч не будеш спать.

Тож дозволь тебе, рідненька,
За усе поцілувать!

Марія Познанська

Тільки мама

— Я на ковзанку піду!

— А коли ж до хати?

Тільки мама вміє так
Лягідно спитати.

— На ходу сніданок з'їм!

— Так не слід робити!

Тільки мама може так
Лягідно сварити.

В снах літаю до зірок

— Час вставати, сину...

Тільки мама збудить так
Лягідно дитину.

Володимир Лучук

У одному з віршів (на вибір) постав наголос над кожним словом. Розбий слова на склади. Передай вірш складоритмом.

Прочитай текст частинами самостійно, а потім хором. Розпізнай слухо-зорово, які речення читає вчитель/вчителька чи хтось із друзів. Повтори те, що тобі зрозуміло. Якщо хочеш, використовуй жести, дактильне мовлення (але слова й речення дактилюй повністю). Склади план переказу для окремих частин твору (на вибір). Перекажи текст за планом.

Щоб мама не загубилася

(З книги «Відчайдушний боягуз»)

Фото для інтернету

1. Яюсь навесні Данько з мамою і Світланкою пішли в зоопарк. Тобто пішли Данько та мама, а Світланка поїхала чи навіть полетіла у спеціальному рюкзаку — ходити їй ще було зарано.

Були вихідні, і до зоопарку прийшло чимало відвідувачів. Вони дивилися на **екзотичних тварин**. Горобці, голуби та качки намагалися поцупити у людей банани чи хліб.

Найцікавіше було біля вольєрів із мавпами. Крихітне мавпеня виробляло неймовірні трюки, тож відвідувачі клацали собі мобільними та фотоапаратами. Данько теж клацав і сміявся, і мама сміялася, і Світланка.

Аж раптом Данько побачив красивезну пташку. Хлопчик вирішив її зняти. Потім викладе фото в інтернет — от друзі здивуються!

Він тихцем відійшов від натовпу і рушив до пташки. Та помітила Данька й трохи відлетіла. Але хлопець не здавався: справжні фотографі мусять бути терплячі та кмітливі!

Йому там вдалося зробити кілька чудових кадрів. Аж мобільний раптом пискнув і вимкнувся: сіла батарея.

Загубився

2. Данько роззирнувся — і побачив, що опинився в незнайомій частині зоопарку. Люди сюди не заходили, довкруг стояли густі дерева, десь за ними — **вольєри з дикими тваринами**.

А от мами ніде не було. І Світланки теж.

Данькові стало моторошно. Він, звісно, був дорослий хлопець, але навіть дорослі хлопці мають право трошки перелякатися. А раптом він загубився назавжди — і ніколи не знайде виходу? Зоопарк величезний, заблукати тут легко. Так, рано чи пізно його почнуть шукати, але... Чомусь Данькові стало дуже-дуже цікаво, чи не випускають інколи звірів із вольєрів. Ну, скажімо, на ніч. Ненадовго. Розім'ятися.

Він знав, що напевно ж ні, але різні такі думки не давали спокою.

Зустріч

3. І тут Данько почув звідкись згори:

— Привіт! Мене звать Тетянка. А тебе як?

Данько розгубився. Він знав: не можна розмовляти із незнайомцями. Але ж, по-перше, дівчинка назвалася, а по-друге, вона сиділа на справжньому, найсправжнісінькому коні. Чомусь Данькові здалося, що коні не дозволили б абикому сісти собі на спину.

А головне: Тетянка була в курточці з емблемою зоопарку.

— Привіт, — сказав Данько. — Мене звать Данько.

— А чого плачеш?

— Я зовсім не плачу! То так... Піт. Від перенапруження. Бо я, — здався Данько, — трошки загубився.

— Хіба? — здивувалася Тетянка. — От же ж ти: стоїш посеред зоопарку, біля вказівника. Може, маєш на увазі, що десь загубилися твої мама і тато?

Мандрі зоопарком

4. Недозагублений Данько аж розгубився. Справді, він — от, стоїть посеред зоопарку, біля вказівника. То що ж це виходить? Виходить — якраз із ним усе в порядку!

— Тато на роботі, — поміркувавши, мовив Данько. — З ним усе гаразд. А от мама зі Світланкою... от вони справді загубилися...

— Ну, — всміхнулася Тетянка, — це звична історія. Якщо за мамою і за сестричкою не пильнувати — ясна річ, вони можуть загубитися. Мої друзі це знають і поводяться обачніше. Наприклад, слоненя, поки маленьке, тримає маму...

— За руку?

— Та ні, звідки у слонів руки? За хвіст!

— Це добре, — сумно озвався Данько, — але мені цей рецепт не годиться. Адже мамину руку я вже відпустив.

— Слухай, можна просто їй зателефонувати! Я ж маю мобілку! — згадав Данько. — От тільки, — зітхнув він, — батарея сіла...

— Отже, дзвонитимеш наступного разу, а тепер пошукаємо інші способи. Помандруймо зоопарком. До речі, інколи дитинчатка, щоб не загубитися, просто мандрують разом зі своїми батьками.

— Як слони? Але ж довго йти — важко, вони, мабуть, втомлюються. Я би теж втомився, якщо чесно...

— Тому дехто саджає малюків собі на спину, як скорпіони. Або ж навіть у спеціальну сумку — як кенгуру.

— О, мама так носить Світланку: у спеціальному рюкзаку! Дуже зручно! І жодна з них не загубиться! Ех!.. — зітхнув Данько. — Якби ж точно знати дорогу додому, можна було би зустрітися з ними вже там. Але ж ні, бо тоді мама так і блукатиме зоопарком. Не можна їх тут зі Світланкою покидати самих!

Знову разом

5. — Чекай! — гукнув він Тетянці. — Я згадав! Мама казала: якщо я... якщо вона загубиться, треба чекати на неї біля виходу. А от же на стрілочці написано: «Вихід». Їдьмо?

Мама зі Світланкою справді були біля брами.

— Ти як? — обережно спитав у неї Данько. — Не дуже злякалася? Бо я за вас турбувався. Вибач, що покинув самих. Але я тепер знаю чимало способів вас більше ніколи-ніколи не губити.

І він рішуче взявся за мамин хвіст... тобто — ох! — звісно ж, за руку.

За Володимиром Арєнєвим

Як хлопчик загубився? Чи правильно він вчинив, що не стежив, де мама з сестричкою? Чому хлопчик говорить, що це не він загубився, а мама загубилася?

Придумайте ситуації, у яких хтось може загубитись. Поділіться думками чи досвідом, як потрібно поводитись у такому випадку. Програйте ситуації, де хлопчик/дівчинка загубились. Поміркуйте, чому так може статися.

Подумай і розкажи, чи були в тебе випадки, коли ти губився/губилася? Де це було? Коли це було? Які відчуття були в тебе і твоїх близьких?

Прочитай вірш самостійно, а потім разом з усіма. Розпізнай слухо-зорово, які рядки вірша читає хтось із учнів. Включайся у його мовлення і говори одночасно.

Моїй бабусі

Бабуся сива,
мов квітуха вишня,
моя бабуся —
вишенька в саду.

Пробач, що я буваю
неслухняна —
трапляється всіляке
у житті.

Мене ти знову
зустрічати вийшла,
і я по стежці
знов до тебе йду.

Я знаю, що,
бабусенько кохана,
у тебе серце
й руки — золоті!

Лариса Цілик

Іду, щоб прихилитися
всім серцем
до рук твоїх —
ласкавих і м'яких,

поглянути у очі —
два озерця,
і прочитати
радість щиру в них.

Відтвори складоритм частини вірша, наслідуючи вчителя/учительку. Перекажи й зобрази зміст вірша.

Зобразіть, як ви ставитеся до своєї чи іншої близької бабусі. Розповідайте і зображуйте. Як описує дівчинка свою бабусю? Розкажіть про її ставлення до близької людини. Як ви ставитеся до своєї бабусі (чи іншої близької жінки старшого віку)?

Прочитай вірш. Запиши, кого й чого не боїться Дмитрик. А кого боїться? Поясни, чому він боїться комашок. Як ти думаєш? Який Дмитрик і які комашки? Чому комашок потрібно оберегати?

Я — велетень

Дмитрик боїться не вовка, не змія,
Не висоти, не страшного Коція.
Дмитрик лякається тільки комашок:
Коників, сонечка, мух і мурашок...
Тато сказав йому: — Знаєш, мій синку,
Ти ж справжній велетень для комашинки!
Ти для жучка або комара
Наче велика-велика гора!
Це ти, синочку, завжди пам'ятай,
Жодну комашечку не **ображай!**
Дмитрик **зрадів** і сказав: — Правда, тату!
Я комашок буду **о-бе-рі-га-ти!**

Пограйтеся. Хтось — тато, хтось — Дмитрик. Поясніть хлопчикові, чому комашок не варто боятися.

Назви з пам'яті комах, які згадані у віршику. Яких іще комах ти знаєш?

Прочитай речення з виділеними словами, відтвори їх складоритм.

Прочитай вірш самостійно. Знайди малюнок до прочитаної частини.

У теплих хвилях

1. В Оксанки справжнісіньке горе,
В Оксанки велика біда:
Всі дітки купаються в морі,
Оксанку ж лякає вода!

2. Сумує вона на пісочку.
Татусь підійшов, каже він:
— На плечі сідай мені, дочко, —
Промчу тебе, наче дельфін!

3. По хвилях веселих і синіх
Оксанка долонькою б'є,
Радіє: — Ми, тату, дельфіни!
Я теж дельфінятко твоє!

4. У морі Оксанка на славу
Каталась на татку пів дня.
Бо ж плавати завжди цікаво!
Це кожен вам скаже! І я!

Прочитай самостійно, а потім одночасно з усіма. Відбивай ритм вірша.

Тільки мама

Де шкарпетки татуся,
окуляри дідуся,

ціни, модні кольори,
телефонні номери,

де сестрички рукавичка
і моя нова скарбничка,

як робити, як питати,
пробачати, їсти, спати,

де бабусина сережка,
фіолетова де флешка,

торт пекти і прати плями,
знають мами, тільки мами!

всі маршрути і адреси,
всі сенсації із преси,

— От за це їм, — каже тато, —
люди влаштували свято.

Борис Квашньов

Розглянь малюнки. Назви з пам'яті, кому належить кожен предмет.

Передай своїми словами або знайди у тексті, про що ще знає мама. Чи може мама або інша близька тобі жінка відповісти на всі твої запитання?

Створить дві групи. Почергово кожна група читає два рядки вірша. Яка група вчасно почне читати і виразніше прочитає — та і виграє. Можна обрати керівника, який покаже, коли починати читати.

Прочитай разом з усіма, а потім в особах групами: одна група — автор, інша — батько чи Василько. Хто такий Петрик? Як ти думаєш? Чи є в тексті слова Петрика?

По щирості

Один господар прийшов з міста, дає своєму синкові медяник та й каже:

— Візьми, Васильку! І поділися з Петриком по щирості!

— А то як діляться по щирості? — питає Василько.

— Отак, синку, — каже батько. — Як переломиш медівника, то даси більшу частину Петрикові, а собі лишиш меншу. Це називається по щирості.

— То дайте Петрикові медівник, нехай він ділить по щирості! — каже хитрий Василько.

За Юрієм Федьковичем

Пограйтеся. Поділіть кульку пластиліну, який замінить вам медівник, чи шматочок хліба. Чи вийшло у вас поділити порівну? Якщо вийшла більша й менша частини, яку ви дасте товаришу, подрузі? Чому?

Чому Василько хитрий? Чи доводилось тобі так хитрувати?

Запиши складоритм одного речення з оповідання. Повтори це речення з пам'яті.

Прочитай текст частинами. Читай текст спочатку самостійно, а потім разом з усіма. Відбий складоритм виділених речень і повторюй кожне речення з пам'яті. Розпізнай слухо-зорово, яку частину твору читає вчитель / учителька, товариш чи подруга.

Щасливий день

1. Сьогодні у мене день народження. Хіба ж є дні, кращі за цей? Мене вітатимуть удома, у школі. Бабуся пиріг до класу принесе — пригостити моїх однокласників. Юлія Нилівна неодмінно за щось хороше похвалить.

Для мене заспівають пісеньку...

А в неділю зійдуться до нас мої друзі — Сергійко, Ромчик, Наталка, будемо веселитися, скільки заманеться.

Хто вітатиме Мишка?

2. По дверях ляпають долоньки. Це Оля, моя сестричка, намагається відчинити двері. Гуде в замкову шпаринку:

— Мишко, ау!

Мама вмовляє її:

— Зачекай, Олечко, нехай Мишко поспить.

— Я не сплю! — гукаю. — Заходьте!

Двері розчиняються. Нікого не видно.

І раптом з-за дверей викочується опецькувате цуценя. Хтось підштовхнув його до мене.

Хто стукав у двері? Хто викотився з-за дверей?

3. Воно падає на бік, задирає догори передні лапи. Дивиться на мене чорними очіцями. Живе! Справжнісіньке!

Хіба може таке бути, щоб мені на день народження подарували цуценя? Таке трапляється тільки у книжці про Карлсона й Малюка.

Безліч разів я канючив: купіть цуценя! Хоча б на двох із Сергійком — один день воно поживе в нього, другий — у мене.

Та ліпше було мені про це й мови не заводити...

І ось — цуценятко!

Я кидаюсь до нього, хапаю на руки. Воно не виборсується, мабуть, утямило, що тепер — моє!

Опиши зустріч Мишка з цуциком.

4. Мама й Оля причаїлися за дверима, в шпаринку підглядають.

Я одразу здогадався, біжу до них, цілую.

Мама каже:

— Татові дякуй. Примчав з відрядження удосвіта і цуценя привіз...

Тато на роботі. Коли він прийде, я подякую йому сто разів! Вибігаю на балкон, піднімаю цуценя високо вгору — дивіться всі! А воно не скавулить, не боїться, таке гарне, смирененьке цуценятко.

Хто привіз цуценя Мишкові?

5. Тут на подвір'ї знялося ревище. Я здригнувся, ніби хтось зненацька підкрався до

мене й дав штовхана. Хіба можна сьогодні плакати, в такий день?!

Мені взагалі якось не по собі, коли хто плаче. Якщо рюмсаєш сам, то знаєш чого.

А от чому обливається слізьми інша людина?

Коли плачеш сам, то певен, що тебе невдовзі пожаліють, допоможуть. А іншу людину? Хто пожаліє її, хто допоможе?

Пускаю цуценя на підлогу, хутко натягаю спортивну форму — і гайда на подвір'я.

Плаче Катя. Вона стоїть посеред дитячого майданчика, поруч — її молодші братик і сестричка. Вони допомагають їй рюмсати.

— Ти чому, Катю, плачеш? — питаю дівчинку.

Вона відповідає не одразу, ще кілька хвилин реве щосили, тоді вгамовується й понуро мовить:

— Я стрічку нову загубила. Тільки вчора купили. Усі куці обнишпорила — ніде нема.

Через якусь там стрічку я нізащо не став би плакати. Але Катю я розумію: усі в нашому будинку знають, що мама сварить її за найменшу дрібницю.

Чому плакала Катя? Чому плакали разом з нею братик і сестричка?

Як Мишко реагує на плач іншої людини?

Як ти реагуєш на плач іншої дитини чи дорослого?

6. Я мчу додому, налітаю на маму.

— Катя стрічку загубила! Онде у дворі плаче. Буде їй дома!..

Мама дістає з шафи стрічку — широку, в клітину, шелестливу. Це найперша Олина стрічка.

Я за ту стрічку й біжу до Каті. Та вона тільки зиркнула на неї і в руки не взяла.

— Зразу видно, що не моя, моя — блакитна...

Що робити? Галопом — до Наталки, моєї однокласниці.

Наталка витягає всі свої стрічки, серед них є блакитні.

Тепер ми йдемо до Каті разом.

Катя бере одну стрічку.

— Ця схожа... — одразу повеселішала вона.

Чому Катя не взяла Мишкову стрічку?
Чому взяла Наталчину стрічку?

7. Як гарно, коли сяє сонечко, кружеляють хмарки в ясному небі й ніхто-ніхто більше не плаче. І цуценя шкандибає по квартирі. Бабуся приготувала смачний обід. І батьки в мене такі чудові, і друзі в класі, і Юлія Нилівна. Ще й день народження у мене сьогодні!

Найщасливіша я у світі людина!

Майя Фролова

Чому Мишко — найщасливіша людина у світі?

Добери назви до кожної частини тексту. Це буде план оповідання. Скільки частин виділено у тексті? Скільки пунктів плану в тебе вийшло?

Розповідай зміст частин тексту у парі з товаришем / подругою. Доповнюй сказане товаришем чи подругою.

Зобразить сцену зустрічі Мишка й песика. Говоріть. Відтворюйте дії Мишка від тієї миті, коли він почув плач. Долучіть до гри Катю, маму Мишка й Наталочку. Виконуйте їхні дії і говоріть.

Розкажи про свої прикрощі й радості. Як ти поводишся, коли у тебе щось трапляється? Як ти поводишся, коли ба-чш, що щось трапилось у товариша чи подруги?

Знайомі мені рослини і тварини

Прочитай текст частинами самостійно, а потім разом з усіма. Відбивай складоритм речень, виділених у першій частині оповідання. Повторюй кожне з пам'яті. Розкажи своїми словами зміст виділених речень.

Веселинка та її Мурашка

1. Дівчинка Василенка завжди була така весела й усміхнена, що люди прозвали її Веселинкою.

Якось бігла Веселинка через майдан, коли бачить — якийсь маленький вузлик з брудних ганчірок. І наче ворухиться. Підійшла Веселинка ближче, придивилася. А таки справді ворухиться! Здивовано розв'язала — і з ганчір'я вилізло смугасте кошеня. Але яке! Бруднюще, на кривих тонких лапках, голівка — самі гострі вушка та зелені очі.

Веселинка обережно погладила кошеня по скуйовдженій спинці-драбинці. Воно тихо замуркотіло — на голосніше муркотіння, видно, сили не мало. Дівчинці стало шкода бідолашку, ото й узяла на руки. Ой-ой! Жменька кісточок, обтягнених смугастою шкірою... Що робити?

Як Василенку називали люди? Чому? Прочитай про це. Що побачила Веселинка на майдані? Опиши вигляд кошеняти. Чому спинку кошеняти авторка назвала «спинка-драбинка»?

2. Покинути тут на погибель так, як хтось недобрий покинув? Ні, такого наша Веселинка не могла вчинити. Понесла знайду додому. Та мама аж за голову схопилася.

— Навіщо ти притягла сюди таке страхіття?

— Мамочко, цю бідолашку хтось зав'язав у ганчір'я та й покинув на майдані.

— Певне, щоб додому не втрапила. А ти взяла та й притягла сюди. Що ж тепер? Викинути геть?

— Мамочко, не треба! Мені її шкода.

— Та й мені шкода... Доведеться негайно купати.

Прочитай розмову мами і Веселинки групами.

Що вирішила мама? Чому?

3. Мама налила теплої води, і вони з Веселинкою викупали перелякане кошеня. Мокре, худюще, воно нагадувало якусь замордовану комашину.

— Мурашка! — співчутливо усміхнулася Веселинка.

— І справді Мурашка, — погодилася мама й налила в мисочку теплового молока.

Мурашка пожадливо його випила. Веселинка загорнула її в стару теплу хустку.

Коли Мурашка зігралась і випила молока, то вдячно замуркотіла та все намагалася притулитися носиком до Веселинчиної щічки.

Чому кошеня назвали Мурашкою? Хто назвав?

4. І тоді дівчинка помітила, що в кошеняти одне вушко розірване, аж виступає кров.

— Ой мамцю, глянь, яка в Мурашки страшна рана!

— Познуцався хтось, — глянула мама. — Присохло, а ми його розмочили. Я змащу рану, щоб швидше гоїлася.

Згодом вушко й справді загоїлось. Мурашка від'їлася, стала гарненькою і тепер подобалася всім. Проте ходила слідом тільки за Веселинкою, віддаючи їй усю свою щирю любов. Коли ж назустріч їм траплявся собака, Мурашка вправно видряпувалася на плечі своїй хазяєчці і звідти спокійно дивилася на можливого нападника.

Як Мурашка реагувала на півня? Чому?

5. Але от з півнем...

Такого півніська ніде більше не здибати, не дарма ж його прозвали Забіякою. Він кидався на всіх, навіть на Веселинку, намагаючись дзьобнути.

Якось **дівчинка вибігла на вулицю**, за нею, мов прив'язана, — Мурашка. І там на них напав Забіяка. Червоний,

як жар, шия з позолотою, сам здоровезний, він розчепі-
рив крила й розлютовано закирвав: «Кк-куди? Кку-ди? Ось
як налечу!»

Дівчинка перелякано спинилася. Утікати марно —
Забіяка наздожене. Та ще й на голову вилетить. Стояти
непорушно? Теж накинеться. І в цю хвилину Мурашка
вискочила поперед Веселинки, зігнула «верблюдом»
спинку і так засичала, що Забіяка розгублено опустив
хвоста, склав крила, відразу якось поменшав і дрібнень-
кими кроками утік до свого двору.

Ну, друзі, що ви скажете? Оце вам і Мурашка!

За Ларисою Письменною

Чи Мурашка насправді була прив'язана до дівчинки?

Чому вона за нею бігала?

Про що думала Веселинка, коли побачила півня?

Як Мурашка врятувала свою подружку Веселинку?

Пограйтеся в театр. Зобразіть зміст 4 розділу. Які дій-
ві особи будуть брати участь? Зобразіть усі разом дії
героїв, описані у 5 частині тексту.

Прочитай жарт разом з усіма. Відтвори текст складо-
ритмом. Артикулюй чітко, говори ритмічно з пам'яті.

Брехлива киця

«Ой ти кицю неслухняна,
А куди біжиш так рано?»
— Побіжу я аж до річки,
Щоб напиться там водички.
«А вночі куди ходила?»
— В полі мишку я ловила.

«Ой, неправду ти сказала,
Ти сметанку тут лизала».
— І не відаю й не знаю,
Я сметанки не вживаю.

Катерина Перелісна

Пограйтеся. Одна група говорить слова Господаря чи Господині, а інша — слова киці.

Подумай і скажи: чому жарт називається «Брехлива киця»? Чому ти думаєш, що киця сказала неправду? А ти колись говориш неправду? Чому? А що краще — говорити правду чи неправду?

Прочитай частинами. Добери назву до кожної частини із поданих: Шум лісу. Лисеня. Любов лисички до курей. Поведінка лисеняти.

Дивовижна дружба

1. Люблю я бродити лісом, слухати **зелений шум** дерев, коли здається, що кожне дерево **шумить** на свій мотив, на свій лад. Сосна сухо **виспіває** вгорі, бо крізь її віти з присвистом **пролітає** вітер. Дуб густо **шелестить**, наче з металевим гудінням. Ніжно, мрійно **ворушать** своїм **листячком** осика і верба...

Ось чому я не пропускаю нагоди побувати в лісі у знайомого лісника. Там я усі стежки й усі чудові галявинки знаю.

Прочитай слова, виділені жирними літерами, і постав від них питання до залежних слів. Опиши, що відчував Олександр Копиленко, коли бродив лісом.

2. Приїхав до нього цього літа і був вражений дивовижною дружбою.

Лісник знайшов лисячу нору, розкопав її і забрав лисенят. Відвіз він їх у зоопарк, а собі одного залишив. Лисеня стало зовсім ручним, стрибало людям на руки, а особливо любило свого господаря. **Коли вже лисеня піросло, довелося посадити його на ланцюг у дворі. А щоб собаки його не розірвали — обгородити дротяною сіткою...**

3. Ми знаємо казочку про те, що лисиця впіймала півня і понесла кудись світ за очі, щоб поласувати курятиною. Насилу котик врятував півня... Відомо ж, що ніколи не пропустить лисиця можливості вкрасти курку, особливо взимку.

Як називається казка, про яку розповідається у 3 частині?

4. А тут я натрапив на зовсім інше... Повів мене мій знайомий лісник показати своє лисеня. А воно вже й величеньке. Кинулося до свого господаря, скавчить стиха, лащиться.

За нами вбігло рябеньке кошенятко і вже **величенький півень — червоний, наче вогонь, хвіст віялом.**

— Оце, дивіться, — **нерозлучні друзі**, — каже лісник.

— **З півнем у дружбі?** — здивувався я.

— Атож... Ось вийдемо, подивитесь.

Лісник ще погладив свого вихованця, і ми вийшли із загорожі. Стоїмо, дивимося. **Лисеня лягло біля своєї будки. Кошеня притулилося до нього, а півень і собі підійшов і сів з другого боку. Щось там сидячи подзьобує.**

— Ну як вам? — питає лісник і сміється. — Сам уперше в житті таке спостерігаю. І уявіть собі, **коли довго немає півня чи кошеняти, лисеня сумно скавчить, неначе кличе їх. А тільки з'являться, веселішим стає, спокійно собі лежить, як оце й зараз.**

А півень йому ще й наспівує. А кошеня ночує з ним у конурі або просто на землі, притулиться і близьенько муркотить собі...

Таку дивовижну дружбу спостерігав я.

За Олександром Копиленком

Прочитай виділений текст про дружбу лисеняти, кошеняти і величезного півня. Як сумує лисеня за друзями і як їм радіє?

Що здивувало Олександра Копиленка?

Чи доводилося тобі бувати в лісі? З ким? Що тобі запам'яталося? Опиши свої відчуття. Розкажи.

Прочитай частинами. Міркуй, чому перед частиною тексту поставлене саме таке запитання.

Кульбабка

Де протікали струмки?

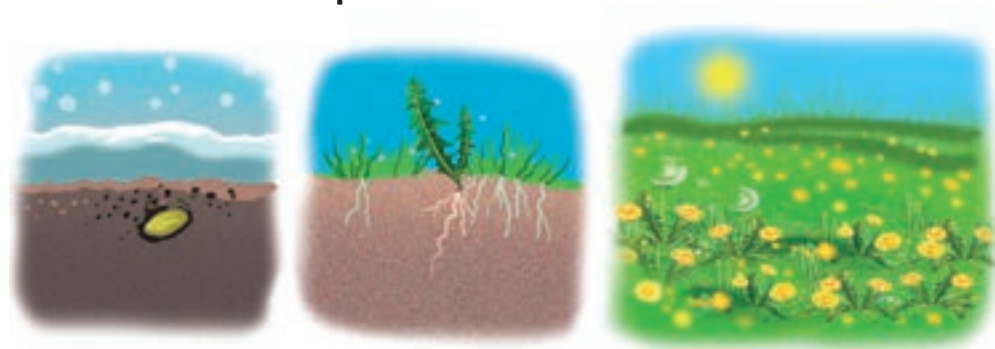
1. Ось що трапилося, коли тополінка була ще маленькою і тоненькою, а після зими прибігла весна.

Струмки нишпорили по левадах, по луках, і один з них вирішив навіть побігти під землю. Там він усім сказав, що вже весна, і всіх переполошив.

Доповни речення: Струмки протікали у ..., ...,
Де ще можуть протікати струмки?

Що виростло з землі?

2. Звичайно, зерням, що потрапили туди торік, було дуже нудно лежати. Куди не повернешся — скрізь земля: і згори, і внизу, і праворуч, і ліворуч. Але від струмка земля стала м'якою — швидше, швидше в невідомий сонячний світ! Потяглися з зерняток тонкі зелені паростки й обережно, щоб не забруднити своїх свіжих листочків, почали витикатися з чорної землі.

Звідки виростали зелені паростки травички, квітів?

Чому маленька кульбабка вилізла з-під землі пізніше?

3. Її насіння лежало глибше від інших, їй було далі йти.

Коли вона вилізла, вже все навколо було зелене.

Тільки іншої такої кульбабки вона не побачила. Квітка була одна.

— Добридень! — сказала кульбабка привітно травичці.

— Добридень! — сказала квітка тополінці.

— Добридень! — сказала вона сонцю.

Чиє насіння лежало в землі найглибше?

Чому гнівався вітер?

4. — Чому ж ти не вітаєшся зі мною, з вітром? — раптом почула вона сердитий голос, і її ніби хтось штовхнув.

— Але ж я не бачу вас! — відповіла скромно кульбабка. — Коли б я бачила вас так, як сонце, як тополю, як траву, як б, звичайно, і вас привітала.

— Хіба ти не знаєш, що я найдужчий у світі?! — закричав вітер. — От я захочу й зірву тебе і занесу далеко-далеко!

— Не треба мене рвати, вітре! — заговорила благально кульбабка.

Нічого не вдіяв вітер з кульбабкою, повіяв, посердився і полетів собі далі.

Кого кульбабка бачила і кого не бачила? Назви. Чому?

Що діється навесні?

5. За ніч ще трішки підросла кульбабка і ще трохи підросли всі квіти, що жили на луках: медок, сон-квітка, дзвіночки, зірочки.

Стеріг їхнє поле старий жук. Уранці загудів він, і прилетіло в гості багато метеликів, бджіл, жуків.

— Доброго ранку, бджілки! — закричала кульбабка. — Доброго ранку, метелики! Доброго ранку, жуки й бабки!

І всі квіти привітно розкрили свої чашечки й дали гостям солодкого квітчаного соку досхочу.

Раптом низько-низько пролетів над квітами старий жук-сторож. Положливо прислухалися до нього всі: і комашня, і квіти, і навіть тополінка. Вона знала, що жук-сторож так сповіщає їх усіх, коли змінюється погода. Одразу кульбабка відчула, як щось захитало нею, і вітер заговорив до неї:

Що підросло? З ким віталася кульбабка?

Вітер гнівається знову?

6. — Ти знову не привіталася зі мною!

— Я ж не бачила вас! — знову відповіла йому кульбабка.

— От нажену я зараз хмари, полле дощ — і ти загинеш! — закричав вітер і полетів гнати хмари.

— Я не хочу гинути! Мені так добре жити! — затремтіла кульбабка.

І справді — раптом почав падати прямий дощ...

Прилетів після дощу вітер, а кульбабка, вмита, свіжа, ще краща стоїть і сміється. Не може витримати вітер.

— Я зірву тебе, — каже він, — мені сумно літати самому по горах і по луках. Полетимо разом!

Злякалася кульбабка...

— Ну, що ж, — каже, — прилітай завтра!

Якою стала кульбабка після дощу? Чому вона злякалася?

Що трапилося з кульбабкою?

7. Прилітає вітер назавтра, бачить — нема кульбабки, на її стеблинці якась кулька з пушинок.

— А, так ти обдурила мене!

Залютував вітер, дмухнув і розлетілися пушинки по всій луці.

Минуло літо, настала осінь, прийшла зима. А потім знову пригріло сонце, зі снігу зробилася вода, і прибігла весела весна.

Що зробив вітер для кульбабки? Він нашкодив їй?

Нові сонечка-кульбабки. Звідки вони взялися?

8. Зазеленіли луки. І раптом тополінка побачила, що скрізь, де впали торік пушинки з кульбабки, вирости жовті кульбабки.

— Добридень, сонце! Добридень, травичко! Добридень, тополінко! — закричали всі вони разом, і всі дзвіночки зазвеніли їм у відповідь, і все листя загомоніло.

— А, вас багато тепер! — закричав вітер. — І ви знову не шануєте мене! Я зірву вас!

Хто народився весною?

9. Але, як і торік, не зірвав їх вітер, не змив їх дощ, не схотіло палити сонце, а стали вони за кілька днів легкими пушинками.

Це було багато років тому...

Тепер тополінка висока-висока, і вона бачить далеко-далеко навколо, що рік — то далі.

А вітер уже пересердився. Не можна ж стільки сердитися! То він уже за звичкою скрізь розносить пушинки кульбабки.

За Оксаною Іваненко

Про які закони природи розповідає оповідання?
Чи зміг вітер побороти закони природи?

Подумай і скажи: яке значення має для кульбаби вітер? Що він робить? Чому навесні виростають нові кульбабки?

Що виростало із маленької, тоненької тополінки? Чому вона зараз бачить далеко-далеко?

Пізнаю світ і себе

Прочитай вірш разом з усіма. Відбивай складоритм.
На якій планеті ти живеш? Які ще планети ти знаєш? На якій планеті ми щасливі? Що ми любимо й кого ми любимо на планеті Земля?

Спасибі, Земле!

Знай, дорослий і дитина:
На Землі живе людина.
І за Землю, я гадаю,
Кожен з нас відповідає.
Все Земля дарує нам,
Її донькам, і синам,
І малесеньким онукам.

Тож візьмімося за руки,
Не дамо її згубити,
Краще будемо любити
Так, як любить нас Земля,
Нам дарує ліс, поля,
Сонця промені грайливі,
Щоби ми були щасливі.

Віолетта Дворецька

Подумай, як ти бережеш нашу Землю. Як бережуть Землю твої рідні, знайомі?

Прочитай. Розкажи про вербу. Чому цьому дереву надавали особливого значення в давнину?

Верба

Вербу вважають священним деревом, що надає людині сили і здоров'я. Адже саме це дерево має велику життєву силу, бо **проростає навіть з найменшого пагінця**. Тому верба широко ввійшла у побут українського народу. У народній творчості її згадують майже так часто, як і калину — національний символ України.

Чому верба вважалася священним деревом?

Верба в сухому місці не росте, їй потрібен вологий ґрунт. Тому селяни за розташуванням вербових дерев визначали підземні джерела й місця, де вода тече найближче до поверхні. Там **копали криниці**. Народна мудрість розповідає про те, що верба може бути природним очисником. Ось чому люди часто брали воду для пиття з річки саме під вербою.

Де копали криниці люди?
Де люди брали воду для пиття?
Чому?

Вербова сопілка та вербова кладочка, кошик з лози і вербові ночви, вербові ложки й меблі — чого тільки не робили з вербового дерева. Із дзвінкої та гнучкої

деревини виготовляли й музичні інструменти — кобзу та бандуру.

Що виготовляли з верби? Назви з пам'яті.

Народ оспівав цю священну рослину у своїх піснях: «Ой вербо, вербо», «Ой у полі верба», «В кінці греблі шумлять верби», «На городі верба рясна» та ін.

Слово «верба» зустрічається у народних прислів'ях, примовках. Через те що верба любить воду, мовлять: «Де верба, там вода». Коли ж хтось говорить якусь небилицю або неправду, то тоді кажуть: «У нього на вербі груші ростуть».

За Василем Скуратівським та Вадимом Мициком

Який твір про вербу ти вже читав / читала? Пригадай його зміст.

Склади план розповіді про вербу.

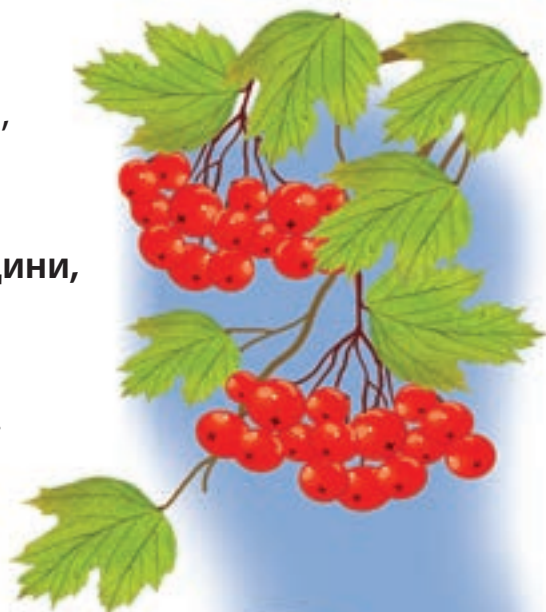
Пригадай, які дерева є символами України. З допомогою інформації з інтернету, довідників, енциклопедій створи невеликий проєкт на тему, запропоновану вчителькою / учителем.

Прочитай вірш. Яка користь людині від калини?

Калина

Низький уклін аж до землі калині.
Вже хилить сонце до зими, вже іній,
А у калини стільки сил у гронах...
Скоріше китицю зірви червону!
І нерви, й серце більш міцні в людини,
Коли вона п'є з медом сік калини.
Лікуються узимку нею люди.
Додай до чаю — він цілющим буде.
Калини кущ
Дарує нам природа.
Здоров'я символ він,
Краси і вроди.

Віолетта Дворецька

Пригадай, які рослини є символами України.

У якому прочитаному тобою тексті йшлося про інше дерево-символ України? Порівняй ці дві рослини. Розкажи про них.

Розпізнай слухо-зорово речення, які промовляє вчителька / учитель. Відтвори їх.

Прочитай тим способом, який тобі найбільше подобається. Головне, щоб після прочитання тексту чи його частини ти зумів / зуміла повторити прочитане з пам'яті.

Як павуки подорожують

1. А сонечко стояло високо в небі. Погода була напрощуд гарна. Полеми бігали тут і там малі павуки і ладилися до подорожі в затишні кущики під лісом. Там, у безпечнім захисті, так мило спить з зимою веселим, пильним павукам!

Куди потрібно було дістатися павучкам? Для чого?

2. З поля у ліс далеко-далеченько! Вісім маленьких ніжок мусили б іти, може, тиждень, може, два, поки добре ли б стерниною та травами на бажане місце. А тут могли б прийти холодні дощі, ожеледь — а тоді прощайся з життям, веселий, пильний павуку!

Скільки ніжок у павуків?

Скільки б часу їм довелось йти в кущики під лісом?

3. То вони збираються завчасу в подорож; матері обмотують павутинням своїх маленьких діточок і прикріплюють їх до себе, щоби котра дитинка не пропала в дорозі. Це так легко, коли в павука голівка зайнята клопотами подорожі!

Що роблять матері павучків? Для чого?

4. Як далеко глянути — цілі юрби павуків повзають по стеблинах трави. Що ж вони там роблять? Пригляньмося. На тулубі є у них цілі десятки тоненьких рурочок, з них вони випускають рідину, яка на повітрі застигає; ці рурочки — це кужілка павуків, з якої снуються ті срібні

ниточки, що літають восени у полях. А з павука неабиякий митець! Він уміє нитку відповідно до потреби то зробити тонкою, то знов міцною, уміє її скручувати вчетверо і вп'ятеро, а також розчісувати гладенько двома пазурками, поміщеними як гребінчики на кінцях ніжок.

Що роблять павуки? Як вони роблять свої нитки?

5. У повітрі тихенько: нитки ледве колишуться над землею, не можуть полетіти далі.

Але ось потягає живіший вітер, і павутинка підіймається вгору...

Подивись! Павуки сідають покvapно на свою «машину до літання» — і за хвилину їдуть з вітром, споглядаючи вниз, на жовтіючі трави... Якби вони були людьми, то, певно, заспівали б: «Бувай здоровий, краю коханий!» або щонайменше вимахували б хустинками на знак прощання. Тепер, як «машина» високо вгорі, вони дивляться уважно всіма вісьмома очками, ждучи хвилі, коли вітер зачепить їх об кущик під лісом, де ні дощ не дійме, ні вітер не заколотить зимового спокою... А далі вони, як найкращі гімнастки,

спускаються по своїй нитці... скоренько так... і зараз ідуть робити оглядини місця, зовсім як Робінзон Крузо, коли опинився на незнанім острові. Відтак готують тепленьке гніздечко, із якого викличе їх у свій час Весна — радісним шумом гаїв і полів.

За Катрею Гриневичевою

Чого чекають павуки? Як вони добираються до кущиків під лісом?
З ким порівнює авторка павучків,
які оглядають своє нове місце для зимівлі?

Розвивай пам'ять. Згадай, який хлопчик боявся комахок. Як батько вчив його не боятись? Як він переконував сина?

Скільки очей у павучків? Що вони бачили, коли летіли? Хто тебе вчив долати свої побоювання, страхи? Як?

Розпізнай слухо-зорово уривки з тексту, які промовляє вчителька / учитель. Знайди їх у тексті оповідання.

Прочитай так, як тобі подобається. Повторюй з пам'яті кожне прочитане речення або його частину.

Заповідник бізонів

1. Давним-давно американські прерії були заселені великими стадами бізонів. Індіанці полювали на них, щоб мати вдосталь їжі й теплі шкури, які зігрівали під час суворої зими.

— А ти знаєш, що колись індіанці полювали на бізонів, використовуючи лише лук та стріли? Мені це дід розповів! — сказав Кевін Пітерові.

Кевін хотів продемонструвати своєму другові, що багато знає про бізонів.

Хлопчики саме поїхали на екскурсію до заповідника, де у преріях паслися останні представники цього виду. Колись їх було дуже багато, але потім до Америки прибули переселенці — колонізатори, та винищили майже всіх бізонів. Тепер люди вирощують бізонів у заповідниках. Тому бізонів стало набагато більше.

Добери правильну відповідь.

1. Укажи назву заповідника , який є в Україні:

а) Асканія-Нова; б) Нансіяго; в) Егмонт.

2. Хто живе в українському заповіднику?

а) бізони; б) бегемоти; в) різні тварини і птахи.

2. Тепер до заповідника щотижня приїжджають цілими родинами з дітьми, щоб познайомитися з великими тваринами, яких зазвичай можна побачити тільки у фільмах. Однак у кіно бізони здаються небезпечнішими за цих вайлуватих велетнів, які сумирно дрімають неподалік від відвідувачів.

— Ходімо ближче до бізонів, щоб краще їх розгледіти, — запропонував Кевін.

— Переліземо через паркан! — додав Пітер.

Передай з друзями розмову хлопчиків про бізонів: одна група — Кевін, інша — Пітер, а третя — автор. Що вирішили хлопчики?

3. Поки батьки осторонь фотографувалися, двійко хлоп'ят перебралися за огорожу. Щойно дітлахи наблизилися до бізона, він їх помітив. Велетень одразу занепокоєно зафоркав і загрозово засопів, не підпускаючи надто близько до себе. Це вчасно помітили батьки і прибігли на порятунок. Але хлопцям таки дісталось на горіхи від дорослих.

За П'єранджелою Фйорані

Чому хлопчиків ніхто з дорослих не зупинив?
За що дісталось Кевіну й Пітеру?

Чи потрапляв / потрапляла ти у подібну ситуацію? Чому? Розкажи про це.

Розпізнай слухо-зорово речення або уривки з тексту, які промовляє вчителька / учитель. Знайди їх у тексті оповідання.

Прочитай самостійно кожну частину. Далі повторюй кожне речення (чи його частину), яке читає учитель / учителька. Прочитай текст хором з однокласниками.

Океани

1. Океани ховають у собі силу-силенну чудернацьких і дивовижних істот: від **восьминогів і дельфінів до морських коників та морських зірок**. Також вони є домівною для синіх китів — найбільших тварин у світі.

Які тварини живуть в океані?

2. Риболовний промисел — велика проблема для океанів. Якщо виловити занадто велику кількість дорослої риби — не буде малька для нового покоління. Від риболовлі потерпають не тільки риби. Черепахи, дельфіни, кити й інші тварини гинуть, заплутуючись у сітках. Це зветься «прилов». Наше сміття також завдає океану жахливої шкоди.

Якщо так триватиме й далі, в океані стане більше пластику, ніж риби.

Чому риболовний промисел — проблема для океанів?

3. Як ти можеш допомогти?

Користуйся багаторазовими торбинками для закупів і зменшуй використання пластикових торбинок. Вони можуть опинитися в океані та стати загрозою для його мешканців.

Пластикові торбинки й інше пластикове сміття, потрапляючи в океан, щороку вбивають **понад один мільйон морських істот!**

Не купуй рибок, виловлених у природному середовищі, для домашнього акваріума. **Якщо ми продовжимо забирати тварин із дикої природи, їх там скоро може не залишитися.**

Як можна допомогти океанові зберегти своїх мешканців?

Роздивися географічну карту. Знайди на ній океани. Назви їх. Пригадай, хто живе в океанах. Дізнайся більше в інтернеті чи енциклопедії про океани.

Чи далеко Україна від океану? Які водойми є в Україні? Назви ті, які ти знаєш.

Як ти бережеш природу, її водойми?

Прочитай самостійно, а потім разом з усіма. Після читання повторюй речення з пам'яті. Розпізнай слухозорово, яку частину читає вчитель / учителька.

Рідколісся

1. Ліси й дерева — домівка для найбільшої кількості диких тварин із-поміж усіх природних середовищ. І так триває вже тисячоліттями. Рідколісся особливо важливі для жуків, лісових птахів, мохів, папоротей і лишайників. Багато ссавців також залежні від лісу, адже він дає їм поживу та схованку.

Для кого домівкою є ліси? Для кого важливе рідколісся?

2. Площа лісів швидко зменшується. Вони страждають від забруднення, **шкідників**, хвороб та освоєння людьми нових територій. Дереву **вирубують**, щоб звільнити місце для **нових будинків**, залізниць і сільськогосподарських полів.

Чому зменшується площа лісів?

3. Як ти можеш допомогти?

Дерева — це тепла й затишна домівка для багатьох тендітних комашок, тож не обривай кори з їхніх стовбурів.

Заощаджуй папір, використовуючи його з обох боків. Що менше паперу ти спишеш чи змалюєш, то менше дерев доведеться зрубати. Це не означає, що тобі доведеться менше писати чи малювати. Просто не варто залишати багато вільного місця на аркуші.

Завантажуй мобільні додатки для спостереження за станом дикої природи й допомагай екологічним організаціям.

Піди в місцевий ліс чи парк, щоб більше дізнатися про його мешканців. Пошукай в інтернеті стежки, доступні для мобільних і звичайних інвалідних візків та ходунків. Можливо, тобі доведеться цю інформацію надати комусь, хто цього потребує.

Чиє життя пов'язане з деревами?
Де ти можеш знайти потрібну інформацію?

Поширюй інформацію про збереження природи. Розкажи, що корисного тобі вдалося дізнатися з цього тексту. Як ти можеш оберігати ліси?

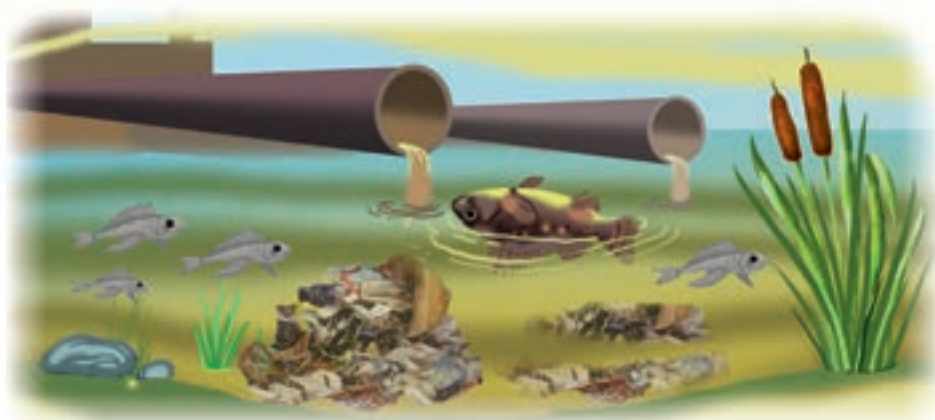
Прочитай самостійно. Читай і відтворюй з пам'яті кожне речення.

Прісноводні водойми

1. Річки й потічки допомагають прісноводним істотам мандрувати екосистемою боліт. Ці водойми — домівка для **вугрів, щук і плотвичок, а також тварин — наприклад, водяних щурів та видр, і чудових птахів, як-от морозюки.**

Яких мешканців прісноводних водойм ти знаєш?

2. Мешканці прісноводних водойм потерпають від забруднення. Відстійники фабрик, каналізаційні стоки, рибні ферми — усі вони скидають свої відходи у водойми. Добрива, що потрапляють у прісну воду з полів, можуть прискорювати зростання бур'янів і водоростей, які забивають протоки й нищать інші види в цій водоймі.

Що забруднює водойми? Хто це робить?

3. Як ти можеш допомогти?

Будь відповідальним і викидай сміття у смітник. Якщо загубиш його десь по дорозі, воно може потрапити в річку й поранити прісноводних мешканців.

Поспостерігай разом із друзями за тваринками у ставку. Усі ставки, де вони водяться, захищено законом — а отже, не можна турбувати тварин і руйнувати їхнє природне середовище.

Користуйся біорозкладними мийними засобами, які не забруднюють водних шляхів — річок і струмків.

Розкажи про екосистему твого міста, села. Яким би тобі хотілося бачити своє місто, село?

Добери власні приклади забруднення природи.

Прочитай вірш кілька разів. Передай його зміст своїми словами. Пов'яжи зміст вірша із прочитаними раніше творами.

Понад Дніпро гуде метро

Понад Дніпро гуде метро,
і рибоньці не спиться.
І журиться старий Дніпро,
і сон Дніпрові сниться,
що є у водах дивна Січ,
де рибки
плавничками
видзвонюють як день, так ніч
неначе шабельками.
Вони готуються в похід,
щоб річку захистити,
бо всі забруднюють її —

і рибкам ніде жити.
Бо знай, моя дитино, знай,
ти знати це повинна:
Дніпро для рибок —
рідний край,
це їхня Україна.

Іван Малкович

Який сон сниться Дніпрові? Обміркуй зміст сну. Зроби висновок.

Прочитай текст за частинами. Хто розповідає — чоловік чи жінка? Доведи.

Передайте зміст кожної частини розповіді рухами, супроводжуючи рухи мовленням.

Знайди на початку тексту пояснення, що таке пародист.

Пародист

1. Є в окремих людей особливий талант — копіювати голоси відомих артистів, співаків, а то навіть імітувати звуки поїзда, реактивного літака, плескіт води або пташиний спів...

Подумалось мені про це одного квітневого дня, коли йшов я знайомою стежкою понад лісовою річечкою. А подумалося тому, що оце щойно я був присутнім на ... концерті. Почалося все з того, що над головою раптом почув стрекотання сороки. Підвів голову — ніякої сороки й близько немає. Що за дивина?

2. Сорока закричала ще раз. Десь просто над головою, серед гілля молодого клена. Почав уважно придивлятися і побачив... шпака. Увесь чорний, блискучий — ніби фрак одягнув. А сорочка — перламутрова, у крапочку. Пір'я так і мерехтять на грудях.

Шпаку, видно, сподобалося кричати сорокою. Та так майстерно він це робив, що повзик на сусідньому дереві перебіг на другий бік стовбура, а синиці завбачливо розлетілися.

3. Мало того, шпак занявчав кішкою. Признатися, і я був здивований такими звуками. Хтозна, чи бачив шпак, чи чув живу

кішку? Може, **наслухався сойки**. Вона теж вміє копіювати почуті голоси, а коли потривожити її, то верещить, ніби кішка, якій наступили на хвіст.

Якусь мить шпак мовчки сидів на гілці, чистив пір'я, яке й так бездоганно блищало. Ну справжній тобі артист перед виходом на естраду, який оглядає свій костюм — чи все гаразд.

4. Шпак підняв голову, трохи схилив її набік — і ось уже полинули з його широко розкритого дзьоба **ніжні звуки флейти**. Так співає іволга. Либонь, припала до душі йому її пісня. Заспівав раз, удруге. А потім видав такі звуки, наче хтось **заплескав у долоні**. Отакої! Виходить, сам собі й аплодує. А що ж, по-вашому, мусить робити, коли немає слухачів?

Шпак помилявся. Мені теж хотілося заплескати у долоні — подякувати майстерному пародисту. Але вчасно схаменувся. Шпак міг по-своєму зрозуміти мої емоції і полетіти геть. Мені ж хотілося дослухати до кінця його незвичайний концерт.

За Степаном Мацюцьким

Чиї голоси відтворював шпак? Назви з пам'яті. Знайди підтвердження в тексті. Хто аплодував шпакові? Як ти думаєш, де шпак міг чути аплодисменти?

Постав запитання до кожної частини тексту. Відповідай, спираючись на зміст тієї частини.

Пограйтеся. Дослухайтеся до голосів пташок у записі, а також у природі. Постарайтеся їх розрізнити, розпізнати й наслідувати. Буде весело!

Прочитай, уяви. Зображуй та говори разом з усіма.

Браві астронавти

Тато на роботі,
Мама десь у місті,
Ну, а ми з Володьком
Летимо на **Місяць!**

Ми собі кабінку
Гарну збудували:
Догори ногами
Три стільці зв'язали.

Пилосмок позаду
Править за ракету,
Летимо на Місяць,
На нову **планету!**

Натягли шоломи,
Що для гри в бейсбола,
Підтягли кабінку
До самого столу.

Стій! Ще окуляри —
Очі захистити,
Щоб не засліпили
Нас **метеорити.**

Є і окуляри!
Ми обидва раді,
Бо знайшли дві пари
В маминій шухляді.

«Ну, залазь в кабінку
І мовчи, ні слова!
Раз, два, три — пускаю,
Летимо, готово!»

І летить крізь хмари
Догори **ракета,**
А навколо **зорі,**
А кругом — **планети!**

Алла Коссовська

Поясни і запам'ятай словосполучення. Назви з пам'яті речення з цими словосполученнями.

Летимо на місяць...

Догори ногами...

Пилосмок позаду...

Натягли шоломи...

Ми обидва раді...

З виділеними словами склади речення і запиши. Розпізнай ці речення слухо-зорово у мовленні учителя / учительки, однокласників.

Знайди малюнки до виділених слів.

Намалюй космос. Назви планети, які ти знаєш. Інформацію знайди в енциклопедіях, довідниках чи в інтернеті.

Прочитай тим способом, який тобі найбільше подобається. Головне, щоб після прочитання тексту чи його частини тобі вдалося повторити прочитане з пам'яті.

День народження Місяця

— Приходь до мене на день народження, — запросив Марійку Місяць.

— А коли він у тебе: влітку, взимку чи весною?

— **Щомісяця**, — сказав Місяць. — Бо **кожного місяця я народжуюся новий**. Тепер, бачиш, я повний.

— Та бачу! — засміялася Марійка, бо Місяць був круглий та білий, наче свіжий млинець.

— А новий я тонкий, як **серпчок**. Приходь!

Коли день народження у Місяця?

Потім були хмарні дні. Коли небо нарешті прояснилося, Марійка побачила місячний серпик.

— Це вже ти народився? — зраділа вона.

— Ні, тепер я старий, — зітхнув Місяць.

— Ой... — розгубилася Марійка. — Ти старий — як серпик і новий — як серпик. Як же тебе впізнавати?

— Коли схожий на літеру «С», то я старий. А молодий я повернуся в другий бік і буду як дужка в літері «Р», бо тоді я расту. Так і впізнаєш.

Як розпізнати, коли місяць старий, а коли він молодий і росте?

Якось надвечір крапнув дрібненький дощик.

— Це молодий князь умивається, — сказали зірки.

І хмарка біленька прослалася в небі.

— Це князь утирається, мов рушником, — пояснили зірки.

Нарешті вплив Місяченько. Ясний, тоненький — такий, як дужка в літері «Р».

— Місяцю новий, князю молодий, світи на щастя, на здоров'я! — повіншувала його Марійка.

Для чого крапнув дощик? Для чого біленька хмарка прослалася в небі? Як віншувала молодий Місяць Марійка?

Та й почалося свято! Матіоли пригощали солодкими пахощами, цвіркуни сюрчали, нічні метелики танцювали, мов у балеті. І Марійка танцювала, аж утомилася, а тоді сказала:

— На добраніч, місяцю! До наступного дня народження! Добре, що їх у тебе аж дванадцять у році.

Зірка Мензатюк

Скільки днів народження у Місяця в році?

Пограйтеся. Група дітей — місяць, інша — Марійка, а ще інша — зорі. Говоріть.

Прочитай текст самостійно. Супроводжуй текст дактильно-жестовим мовленням (за потреби). Потім читай одночасно з учителем / учителькою, з кимось із однокласників. Читай текст частинами. Розпізнай при слухо-зоровому сприйманні, яку частину тексту читає вчитель / учителька, хтось із однокласників.

Квітка, що чує

1. Часто думають, що рослини не мають... слуху, але нещодавнє дослідження квітки енотери (родом із Північної Америки) показало, що вона все ж реагує на звуки.

Яка квітка реагує на звуки (чує звуки)?
Де вона росте?

2. Удень цю рослину запилюють бджоли, вночі — нічні метелики. Вона приваблює запилювачів яскраво-жовтими квітками та великою кількістю нектару. Але виготовлення ласощів для комах є доволі витратною справою для квітів. Саме тому деякі рослини виділяють нектар дозовано, потрошку.

Хто запилює квітку енотери вдень і вночі?
Чим вона приваблює комах?

3. За підрахунками науковців, за 3 хвилини після припинення дзиччання бджоли квітка збільшує виділення нектару на 20 %. Квітка 3 хвилини готується виділяти більше нектару, а бджоли точно знають, скільки хвилин їм

потрібно чекати. Як тільки час минає, бджоли миттєво беруть нектар, з якого виготовляють мед.

Коли квітка збільшує виділення нектару?
Скільки хвилин чекають бджоли?

Та головні дослідження чутливості цієї квітки до звуку ще попереду. Ще нема відповіді й на запитання про те, чи інші квіти чують дзижчання бджіл, щоб пригостити їх своїм нектаром.

За Олексієм Коваленком

На які питання у вчених ще нема відповіді?

Які дослідження ще потрібно проводити? Чи чують звуки інші квіти? Чи чує звуки вітер?

Поділіться на дві групи. Знайдіть відповіді на поставлені питання. За правильну відповідь — 1 бал. Та група, яка дасть правильну відповідь першою, отримає 1 бал. Виграє група, яка набере більшу кількість балів.

Добери правильну відповідь.

1. Хто не чує звуків?

а) людина; б) тварина; в) квітка енотери; г) камінь.

2. Що є ласощами для комах?

а) нектар; б) печиво; в) кока-кола.

3. Що бджола виробляє з нектару?

а) віск; б) мед; в) чай.

4. Назвіть квітки, які чують звук:

а) чорнобривці; б) квітки енотери; в) проліски.

Навчаємося культурі поведінки та етикету

Прочитай з друзями хором. Визнач дійових осіб.
Прочитай в особах у групі.

Навіщо кажуть «Спасибі»?

Ішли лісом двоє: дідусь і хлопчик. Було спекотно, і захотілося їм пити.

Подорожні підійшли до струмка. Тихо дзюрчала холодна вода. Вони нахилилися, напилися.

— Спасибі тобі, струмочку, — сказав дідусь.

Хлопчик засміявся.

— Навіщо ви, дідусю, сказали струмкові «спасибі»? — запитав він дідуся. — Адже струмок неживий, не почує ваших слів, не зрозуміє вашої подяки.

— Воно ніби й так. Якби напився вовк, він би «спасибі» не сказав. Та ми ж не вовки, ми — люди. **Чи ти знаєш, навіщо людина говорить «спасибі»? Подумай, кому потрібне це слово.**

Хлопчик замислився. Часу в нього було багато. Шлях попереду довгий..

Василь Сухомлинський

Прочитай виділені речення. Подумай і дай відповідь на запитання дідуся.

Прочитай самостійно, а потім разом із друзями. Далі прочитай за особами. Частина учнів читають слова автора, інша — слова Ведмедя, а ще інша — крокодилів. За потреби використовуй жести.

Неввічливий ведмідь

Жив собі Ведмідь-гультай,
Знав єдине слово «Дай!».
— Дай-но меду! Дай малини!
Дай і риби, і калини!
— Ну й неввічливий Бурмило! —
дорікали крокодили.
— Чи ж тобі завчити важко
Чарівні слова «Будь ласка»?

Ігор Січовик

Розпізнай, яку частину вірша читає педагог. Включайся і продовжуй вимовляти вірш одночасно з учителем / учителькою.

Прочитай тим способом, який найбільше подобається. Головне, щоб після прочитання речення чи його частини тобі вдалося повторити прочитане з пам'яті. Скажи, як називається описаний жучок.

Сонечко з червоними крильцями

1. Небо облягали темні хмари. Не вщухав холодний дощ.

Жучок сидів під кущем глоду біля хворого коника-стрибунця. Він кутав коника у торішне листя, щоб той зігрівся. А ще, як міг, веселив хворого. Жучок кумедно хапав себе за голову, тріпотів червоними в чорну цяточку

крильцями, падав на спину — ніжками-дригульками догори. Коник зацікавлено позирав на жучка і сміявся...

Яка була погода? Що трапилось?
Як жучок веселив коника-стрибунця?

2. І незабаром він видужав.

Скинув із себе торішнє листя, високо підстрибнув і зашурчав жучкові:

— Ти турботливий. Ти веселий. Ти — наше миле сонечко!

Почувши слово «сонечко», жучок глянув угору. Але на небі лише клубочилися сердиті, кошлаті хмари.

Жучок подумав: «Коник сказав — сонечко... Але сонця зараз немає.

Полечу-но я до метеликів. Он як вони, бідолашні, тремтять під лопухом. Бояться замочити крильця».

Як подякував жучкові за турботу коник-стрибунець?
Про що розмірковував жучок?

3. — Не журіться! — гукнув жучок, залазячи до метеликів під лопух. — Дощ скоро мине. А щоб вам було веселіше, я заспіваю пісеньку.

І жучок бадьоро виспівував, аж доки з-за хмар не виглянуло сонце і сипнуло на землю теплі промінці.

— Ти добрий. Ти наше лагідне сонечко! — сказали жучкові метелики й радісно затріпотіли крильцятами.

Зніяковів жучок, ще більше почервонів від того, що його так хвалять, та й полетів собі далі.

Чому метелики бояться намочити крильця?
Як жучок розважав метеликів? Як назвали його метелики?

Під високим крилатим дубом він побачив сивого павука. Павучок спустився на землю довгою срібною павутинкою. Павутинка під час дощу намокла — і тепер павучок не міг повернутися додому.

— Я допоможу, — вигукнув жучок і підсадив старенького павучка до його затишної шпаринки-хатки.

— Ти ввічливий і уважний. Ти допомагаєш старшим. Ти — наше любе сонечко.

— Чому це мене всі називають сонечком? — здивовано запитав жучок, знову ніяковіючи.

— А тому, — сказав сизий павучок, — що справжнє сонце зігріває всіх своїм теплом, а ти — турботою, своїм добрим, щирим серцем.

Як жучок допоміг павуку?
Що відповів павучок жучкові на його запитання?

Про що запитав жучок павучка? Охарактеризуй жучка. А що ти можеш сказати про тих комах, яким він допомагав? Вони були вдячні жучкові за допомогу?

Чи була тобі колись потрібна допомога? Хто тобі допомагав / допомагала? А кому допомагав / допомагала ти?

Про що найчастіше ти розмірковуєш?

Прочитай разом з усіма. Потім читай у групі: автор, друзі, Вовчик, Панда. Визнач, де чії слова.

Застудився — сиди вдома

Вовчик з друзями давно
йти домовився в кіно.
До початку п'ять хвилин —
всі зібрались як один.
Де ж це Вовчик наш
подівся?
Чи, бува, не заблудився?
— Друзі, стійте, я вже є, —
Роздягаюсь у фойє.
Запізнився, вибачаюсь.
Щось недобре почуваюсь:
голова болить і спина,
й чхаю майже щохвилини.
Ніс тече, температура...
— В тебе, Вовчику, застуда.
Так не можна, —
Панда каже. —
Ти ж навколо всіх заразиш.
А про себе ти подумав,
чи ускладнення не буде?

— Так не можна,
чуєш, друже! —
кажуть друзі. — Ти одужуй!
А в кіно і через тиждень
ми гуртом з тобою підемо!
Світлана Крупчан

Назви героїв вірша. Це тварини чи люди? Чому ти так думаєш?

Що порадили друзі Вовчику?

Чи правильно хворому виходити з дому? Чому?

Прочитай. Розкажи коротко, а потім детально, що трапилося в лісі. Сприймай слухо-зорово уривки тексту, які читає педагог. Відтворюй їх з пам'яті.

Добре діло

Того дня ми стільки побачили...

Була весна, ліс прибрався, мов на оглядини, всіма своїми принадами вигравав проти сонця. Мерехтіло в очах від квітів, приємно паморочилася голова від запаху молодого листя, від пташиного пересвисту.

Тоді й трапилася ця зовсім незначна пригода. Як переходили видолинок, Інна відчула, що за ногу її щось шарпнуло. Глянула — а це нога потрапила в сильце.

Було сильце з тонкої линви. Років із п'ять чи й більше тому якийсь бракон'єр, мабуть, поставив його на заячій стежині, примотавши кінцем до молодого дубка. Хтозна, чи потрапило коли в нього необачне звірятко, а от дубкові вийшла від того велика шкода: линва

глибоко врізалася в стовбур і не давала деревцю можливості рости.

Ми трохи помучились, але таки розмотали заплуту і швиргнули іржавий шмат линви на дно ярка в зарості анемони...

От і вся пригода. Здавалося б, давно пора їй забутись. А Інна ні-ні та й скаже:

— Пригадуєш, як дубка визволили?

А все тому, що ми тоді не просто провели у лісі хороший весняний день, а й зробили хоч маленьке, але добре діло: визволили деревце.

За Євгеном Шморгуном

Знайди у словнику чи в інтернеті пояснення значення слів «линва», «сильце». Де найчастіше це слово використовують? Поділися своїми знаннями.

Що дітям приємно згадувати? Чому?

Що заважало дубкові рости? Поясни, чому діти визволяли деревце. Вибери із поданих речень відповідь (або відповіді), яка (які) тобі сподобались:

1. Діти захотіли розважитись.
2. Діти визволили маленький дубочок, щоб з нього виріс великий дуб.
3. Діти виявили любов до живого деревця і турботу про нього.

Пограйтеся. Зобразіть діями зміст виділених речень. Говоріть, розповідайте.

Прочитай вірш разом з усіма, а потім — кожен самостійно. Розпізнай слухо-зорово, що читає вчитель / учителька. Намагайся повторювати текст одночасно з педагогом.

Особливі діти

— Зайчику, що сталося?

Ти чого так плачеш?

— Бо я косоокий, мамо,

хіба ти не бачиш?!

Хлопці в класі дражняться:

«Заєць-водолаз».

Окуляри кидали

у смітник не раз.

Не піду я в школу більш,

світ мені не милий.

І навіщо я живу,

такий некрасивий?

— Зайчику, синочку,

подивись на мене!

На кількох негідників

зважати не треба!

Ой, дзвінок... Хто там?

Прийшло

мало не пів класу.

— Де ти дівся, Зайчику?

Не заслаб ти часом?

Ми прийшли сказати те,

що безмежно раді:

ти у місті переміг

на олімпіаді!

Серед нас, малята милі,

люди є ще й особливі:

в когось з них фізичні вади,

хтось, можливо, хворий...

Научіться всіх приймати!

Будьте з ними добрі.

Щире слово, друзів віра

надають цим людям крила!

Світлана Крупчан

Розкажи про себе, свої труднощі і радості. Згадай про своїх помічників і вчителів. Хто тобі допомагає?

Згадай, як діти допомогли дубочку (с. 147–148). Чи потрібна допомога Зайчику? Яка це може бути допомога?

Прочитай самостійно, а потім разом з однокласниками. Передай вірш складоритмом. Розкажи з пам'яті. За потреби використовуй жести.

Чиж та Голуб

Весною Чижик молоденький,
такий співучий, проворненький,
в садочку все собі скавав
та якось у сильце й попав;
сердега в клітці рветься, б'ється...
А Голуб бачить та сміється:
— А що? Попавсь? От тобі й на!
Вже, певно, голова дурна...
Не бійсь, мене б не піддурили,
хоч як би не хитрили,
бо я не Чижик! Ні... оце! —
Аж гульк — і сам піймавсь в сильце

Ото на себе не надійся,
чужому лихові не смійся!

Леонід Глібов

Пограйтеся. Перекажіть своїми словами.

Чого навчає ця байка? Чому не можна вчиняти так, як Голуб? Опиши зовнішність і риси пташок.

Прочитай. Склади план оповідання. Добери у тексті матеріал, що відповідає пунктам плану.

Як хлопці мед поїли

Мати відправила Олега і Романа до дідуся. Він у сусідньому селі живе.

Зраділи хлопці: давно не були в дідуся. «У нього в садку яблука смачні, ото вже поласуємо», — думають.

Принесли дідусеві нову вишиту сорочку, що мати передала. Подякував дідусь і каже:
— Ідіть, діти, у садок, ласуйте яблуками.

Побігли хлопці у садок, наїлися яблук. Дідусь поставив на столі тарілку меду. Взяли вони ложці й не можуть більше.

Зібралися хлопці додому. Дав дідусь баночку меду й каже:

— Хай і мама покуштує.

Пішли хлопці. Дорога далека. Захотілося їсти. Сіли під вербою, з'їли трохи меду. Та й знову йдуть. Захотілося їсти ще дужче. Ще сіли, наче й небагато з'їли, а меду лишилося тільки на денці.

Ще раз сіли... Баночка стала порожня. Підійшли до хати, сіли під явором та й думають: «Що ж мама скаже?»

Вийшла мама з хати, дивиться — хлопці плачуть.

— Чого це ви плачете? — стривожилася мати.

Розповіли сини, як мед поїли. Мама зраділа, сміється.
Хлопці дивуються, питають:
— Мамо, чого ви радієте?
— Того, що ви плачете...

Василь Сухомлинський

Подумайте, чому ж хлопці плакали. Міркуйте так: дідусь дав мед для мами. Хлопці з'їли мед. Мамі меду не принесли.

Добери правильну відповідь.

Чому мама раділа?	а) тому що діти були не голодні; б) тому що діти були жадібні; в) тому що у дітей була совість.
-------------------	---

Прочитай. Пригадай, хто де живе. Чи є домівка у сміття?

Добре вдома

1. У кожного є дім.

Пташки живуть у гніздах.

Звірі — у норах.

Риби — у річці чи в морі.

Бджоли — у вулику.

Мурахи — в мурашнику.

А равлик навіть носить свою хатку з собою!

Книжки мешкають у книгарнях, у бібліотеках, на книжкових полицях осель.

Зорі — на небі.

Люди — в будинках.

Зобразіть разом, хто де живе. Виконуйте дії, використовуйте жести і говоріть.

2. А сміття живе на смітниках і в сміттярках. Це його оселя, і воно її дуже любить. Йому там затишно й зручно. Тому сміття дуже засмучується, коли люди необачно кидають його там, де заманеться. Тоді воно стає вуличним сміттям. Сміттям-безхатком. День і ніч воно зажурено вештається містом або вздовж сільської дороги. І навіть — страшно подумати! — лісом.

Блукає, скиглить-шелестить, кидається під ноги перехожим, ніби прибудний пес. І тихенько просить: «Допоможіть мені дістатися до рідного смітника!».

Де живе сміття? Чому сміття не живе там, де його оселя?
Де воно вештається день і ніч?

Але люди його чомусь не чують... Байдуже минають, інколи ще й невдоволено нарікаючи: «Скільки бруду розвелось! Яке в нас засмічене місто!».

А нещасне сміття тиняється хідниками та клумбами, парками і дитячими майданчиками, солодко мріючи про затишну сміттярку...

Зоряна Живка (Зоя Жук)

Що говорять люди?
Хто винен у тому, що сміття живе поза своєю домівкою?

Чого вчить нас це оповідання?

Прочитай тим способом, який тобі найбільше подобається. Головне, щоб після прочитання речення чи його частини ти зумів / зуміла повторити прочитане з пам'яті.

Казка про доброго Петрика

1. В одному місті жив-був хлопчик на ім'я Петрик. Петрик дуже хотів мати багато друзів. Але він зовсім не вмів дружити, а вмів тільки битися. Він думав, що тільки бійкою і грубістю можна щось комусь довести або привернути до себе увагу. Хлопці його боялися, і друзів у нього майже не було.

Чому у Петрика не було друзів?

2. Одного разу Петрик побачив на дорозі велику калюжу з різнокольоровими брудними плямами. Він підійшов ближче, щоб краще роздивитися її. І раптом автомобіль, що проїжджав поруч, оббризкав його водою з ніг до голови.

Петрик, весь мокрий і брудний, хотів було бігти додому. Але тут помітив, що знаходиться всередині прозорої великої мильної бульбашки. Спочатку Петрик дуже здивувався і почав її розглядати. Але потім злякався, бо зрозумів: **вибратися з бульбашки він не зможе.** Вона була дуже міцною і ніяк не хотіла лопатися.

З того часу всі погані справи Петрика назад до нього ж і повертались. Наприклад: намагається Петрик кого-небудь вдарити, а бульбашка удари йому назад по-

вертає. Кине Петрик у когось камінь, а той летить назад — прямо у Петрика.

— Це що ж виходить? Я тепер сам себе бити буду? — подумав Петрик, і йому стало дуже боляче і прикро.

— Як же мені тепер грати з хлопцями? — заплакав хлопчик.

Так він і ходив кілька днів у бульбашці. **Битися боявся, адже себе бити боляче і нецікаво.** Гратися самому нудно. А бульбашки ніяк не міг позбутися.

Які погані справи Петрика поверталися до нього?

3. Якось, уже зовсім зневірившись, Петрик сидів на лавочці на дитячому майданчику і спостерігав, як весело граються діти. Раптом він побачив дуже симпатичну дівчинку з лялькою. **Дівчинка не знала, що Петрик любить битися, і не злякалася його, а навпаки, покликкала гратися.** Петрик дуже зрадів і вирішив **пригостити дівчинку яблуком**, яке було у нього в кишені. Він простягнув їй яблуко, і тут **сталося диво: бульбашка лопнула!** Петрик був просто щасливий. Нарешті він звільнився!

4. Коли Петрик прийшов додому, він побачив **на столі два великих яблука.**

— Дивно, — подумав Петрик, — звідки б їм тут взятися? Адже останнє яблуко я подарував дівчинці у дворі.

Наступного дня Петрик знову пішов у двір до хлопців і **дав їм свою машинку пограти.** А коли повернувся додому — **побачив дві нові гарні машинки.** І почав Петрик помічати: як тільки він зробить комусь добру справу, це добро до нього повертається, та ще в подвійному розмірі.

Відтоді Петрик робив тільки добрі справи. У нього з'явилося дуже багато друзів. Він навчився дружити з усіма і зовсім перестав битися. Адже в бульбашку йому більше не хотілося!

Ірина Маніченко

Які добрі справи повернулися до Петрика добром?

Добери правильну відповідь.

Хто придумав мильну бульбашку для Петрика?

а) письменниця Ірина Маніченко; б) водій машини.

Навіщо Петрик потрапив у мильну бульбашку?

а) для того, щоб інші діти не поводили себе так, як Петрик; б) для розваги.

Пограйтеся. Зобразіть погані справи Петрика. Зобразіть добрі справи Петрика. Говоріть.

Де тут казка? Подумай, чи може Петрик знаходитись у мильній бульбашці. Чому? Де правда?

Який висновок ти зробиш для себе? Розповідай.

Зміст

Любі школярки!	3
----------------------	---

Ми живемо в Україні

Любись Україну. <i>Володимир Сосюра</i>	4
Наша столиця. <i>Анатолій Камінчук</i>	5
Козацька матір. <i>За Аліною Третяк</i>	6
Журавлик. <i>Леся Пилип'юк</i>	8
Напучування (Свічечка букви «І»). <i>Іван Малкович</i>	9

Спогади про літо

Квітка сонця. <i>За Василем Сухомлинським</i>	10
Іди, іди, Дощику. <i>За Зіркою Мензатюк</i>	11

Про осінь і про мене

Осінь без смутку. <i>За Олегом Погинайком</i>	15
Осінній господар. <i>За Юрієм Старостенком</i>	17
Ясне сонце не гріє. <i>Грицько Бойко</i>	19
Хто як до зими готується. <i>Георгій Скребицький, Віра Чапліна</i>	20
Не щечече соловейко. <i>Тарас Шевченко</i>	21
Ворота вирію. <i>Анатолій Качан</i>	22

Казковий світ, і я йому радію

Про двох цапків. <i>Михайло Коцюбинський</i>	23
Дві кізочки. <i>Михайло Коцюбинський</i>	24
Горщик каші. <i>Брати Грїмм</i>	25
Котик і півник. <i>За Іваном Франком</i>	28
Хлопчик Горіхове Зерня (Уривки з повісті). <i>За Дмитром Чередниченком</i>	33
У Палаці Чарівних Казок (Уривок з оповідання «П'ятірка з хвостиком»).	
<i>За Всеволодом Нестайком</i>	39
Чудове чудовисько (Уривок). <i>За Сашком Дерманським</i>	43
Їжаки у перукарні. <i>Людвік Єжи Керн</i>	48
Брехунці. <i>Славко Черчик</i>	49

Я вчуся любити працю

Перепеличка. <i>Українська народна казка</i>	50
Пітон. <i>Григорій Фалькович</i>	52
Грицькова допомога. <i>За Олегом Буценом</i>	53
Їхній сад. <i>Слабошпицький Михайло</i>	58
Мурашка і пшенична зернина. <i>Леонардо да Вінчі</i>	63

Зима. Я читаю про зиму

Мамо, іде вже зима. <i>Леся Українка</i>	65
Сніг. <i>За Оленою Пчілкою</i>	68
Пряля. <i>Ліна Костенко</i>	71
Олені Санта-Клауса. <i>За П'єранджелою Фйорані</i>	72
Зайчик, вуха, завірюха. <i>Валентина Каменчук</i>	75
Але й снігу намело! <i>Леонід Куліш-Зінків</i>	76
Велика книжка кролячих історій. <i>За Женев'євою Юр'є і Лоїком Жуанніо</i>	76
Старий ліхтар. <i>За Марією Пономаренко</i>	82

Весна іде, красу несе, А тій красі радіє все. І я радію...

Зацвіла в долині. <i>Тарас Шевченко</i>	84
Як приходить весна. <i>За Олегом Буценом</i>	85
На мамине свято. <i>Грицько Бойко</i>	87
Поле весною. <i>За Панасом Мирним</i>	88
Усе співає. <i>Василь Сухомлинський</i>	89
Воскресний дзвін. <i>Леся Храплива-Щур</i>	91

Родина.

Я у родині — донька. Я у родині — синок

Сонячний дім. <i>Андрій Німенко</i>	92
Моїй мамі. <i>Марія Познанська</i>	93
Тільки мама. <i>Володимир Лучук</i>	93
Щоб мама не загубилася (З книги «Відчайдушний боягуз»).	
<i>За Володимиром Арєнєвим</i>	94
Моїй бабусі. <i>Лариса Цілик</i>	99
Я — велетень.	100
У теплих хвилях.	101

Тільки мама. <i>Борис Квашньов</i>	102
По щирості. <i>За Юрієм Федьковичем</i>	103
Щасливий день. <i>Майя Фролова</i>	104

Знайомі мені рослини і тварини

Веселинка та її Мурашка. <i>За Ларисою Письменною</i>	108
Брехлива киця. <i>Катерина Перелісна</i>	111
Дивовижна дружба. <i>За Олександром Копиленком</i>	112
Кульбабка. <i>За Оксаною Іваненко</i>	115

Пізнаю світ і себе

Спасибі, Земле! <i>Віолетта Дворецька</i>	120
Верба. <i>За Василем Скуратівським та Вадимом Мициком</i>	121
Калина. <i>Віолетта Дворецька</i>	123
Як павуки подорожують. <i>За Катрею Гриневичевою</i>	124
Заповідник бізонів. <i>За П'єранджелою Фйорані</i>	126
Океани	128
Рідколісся	130
Прісноводні водойми.....	132
Понад Дніпро гуде метро. <i>Іван Малкович</i>	133
Пародист. <i>За Степаном Мацюцьким</i>	134
Браві астронавти. <i>Алла Коссовська</i>	136
День народження Місяця. <i>Зірка Мензатюк</i>	138
Квітка, що чує. <i>За Олексієм Коваленком</i>	140

Навчаємося культурі поведінки та етикету

Навіщо кажуть «Спасибі»? <i>Василь Сухомлинський</i>	142
Неввічливий ведмідь. <i>Ігор Січовик</i>	143
Сонечко з червоними крильцями	143
Застудився — сиди вдома. <i>Світлана Крупчан</i>	146
Добре діло. <i>Євгеном Шморгуном</i>	147
Особливі діти. <i>Світлана Крупчан</i>	149
Чиж та Голуб. <i>Леонід Глібов</i>	150
Як хлопці мед поїли. <i>Василь Сухомлинський</i>	151
Добре вдома. <i>Зоряна Живка (Зоя Жук)</i>	152
Казка про доброго Петрика. <i>Ірина Маніченко</i>	154

Навчальне видання

**ЛУЦЬКО Катерина Василівна
КРУГЛИК Оксана Петрівна**

ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ

**Підручник для осіб з особливими освітніми
потребами (Н 90) 4 клас**

Схвалено для використання в освітньому процесі

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

*У підручнику використані ілюстративні матеріали
з вільних інтернет-джерел*

Редактор *Мирослава Бацай*
Художник *Вікторія Дунаєва*
Верстка *Павла Давиденка*
Коректор *Інна Криворук*

Формат 70×100/16.

Ум.-друк. арк. 12,96. Обл.-вид. арк. 11,0. Наклад 940 прим. Зам. №1602.

Видавець і виготовлювач МПП «Букрек»,
вул. Радищева, 10, м. Чернівці, 58000.

Тел.: (0372) 55-29-43. E-mail: info@bukrek.net. Сайт: www.bukrek.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ЧЦ № 1 від 10.07.2000 р.

КНИГА

Мені ти — друг. Ти перший друг мій, книго!
В тобі знаходжу мудрості слова.
Від твого змісту — холод і відлига.
Словам твоїм і слава, і хвала!

Ти можеш врятувати добрим словом,
Несеш знання у вічності краї.
Під палітуркою, під цим покровом
Ховаються скарбниці всі твої.

Мені ти — друг. Ти перший друг мій, книго!
Ти не носи в серця жорстокість, зло.
Роби добро, стійкіша будь, ніж крига,
Неси добро! Спрямуй сюди весло.

Ти прославляй добро на всіх майданах,
Неси в серця його в усіх світах!
Клади його до ран тому, хто в ранах.
І нагодуй ним тих, хто вже зачах.

Зі мною будь, мій друг, порадник, вчитель!
Будь вічним компасом мого життя.
На перехрестях часу — славний житель.
Ти — дзеркало історії й буття!

Ірина Хоменко

КАЗОЧКА ПРО ХЛОПЧИКА ТА ЯНГОЛА

Бджілка бджілці казку каже,
бджілка губи медом маже...
Чує татко, чує ненька,
чує дівчинка маленька
про ліси і про гаї
та про хлопчика малого,
та про Янгола святого,
про зірничку у росі...
Й ви послухайте усі!
Лісом йшов малий хлопчина,
й прикра трапилась причина:
заблудився він.
Стежка вилась, та урвалась...
вже не ліс, а чорний праліс
на стонадцять гін...
Десь далеко дзвін...
Хлопчик стрів мале Зайчатко:
— Йди до мене, в мене — хатка,
в ній привітно, в ній не пусто —
є морквина, є капуста,
коржик на меду!
Й каже хлопчик той маленький:
— Там нема моєї неньки,
отже, не піду!
Із кринички він напився,
чемно Зайчику вклонився
й мимо Зайчиної хати
пішов стежечку шукати,
а її нема, й падає п'ятьма...

Переліз глибокий рів
і Лисичку там зустрів:
— Заблудився-заблукався, може,
Вовка ти злякався...
В мене є сосна висока,
в мене є нора глибока,
в ній і проживеш.
Чом же ти не йдеш?
— Не життя там — посиденьки.
Мені ж хочеться до неньки,
до бабусі і до татка... —
так промовив він.
І знову чути дзвін.
Хлопчик дзвону уклонився,
тричі він перехрестився
та з-за листя, з-за гілляччя
Янгола побачив.
При берізці, при ліщині
усміхався він хлопчині:
— Коли хрестишся до неба,
йти тобі зі мною треба,
твій знайдеться дім.
— Взяв за руку й повів
через хащі, через рів...
Їм цвіли зірничці-квіти,
нахилялись пружні віти
до травиці, до землі...
Далечінь обох манила,
й церква солодко дзвонила
за переліском в селі.
І забув той хлопчик втому,
бо без зайвих слів
Янгол вів його додому,
до матусі вів.

А. М'ястківський